

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1922.

Första kammaren.

Nr 10.

Lördagen den 18 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Anmälades och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 30, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 5 § i lagen den 19 juni 1919 huru avgöras skall, varest tidigare tillkommen allmän flottled skall jämlikt vattenlagen bibehållas;

nr 31, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 28 februari 1921 med vissa bestämmelser mot oskäliga pris;

nr 32, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition med förslag till lag angående fortsatt tillämpning av lagen den 28 februari 1921 om förbud i vissa fall mot överlåtelse av fartyg eller andel däri; så ock mot förvärv av aktie i aktiebolag, som äger fartyg eller andel däri; samt

nr 29, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 22 juni 1921 med vissa bestämmelser mot oskälig arrendestegring m. m.

Anställdes val av tjugufyra valmän för utseende av ej mindre riksdagens justitieombudsman och hans efterträdare än även riksdagens militieombudsman och dennes efterträdare; och befunnos efter valförrettningens slut hava blivit till valmän utsedda:

herr Antonsson	med 87 röster,
„ Berglund	„ 87 „
„ Boberg	„ 87 „
„ Elisson	„ 87 „
„ Ekman, Karl Johan,	„ 87 „
„ Enhörning	„ 87 „

herr Frändén	med 87 röster,
„ Hansson, Sigfrid,	„ 87 „
„ Johansson, Carl,	„ 87 „
„ Johansson, Johan Bernhard,	„ 87 „
„ Klefbeck	„ 87 „
„ von Koch	„ 87 „
„ Larson, Edward,	„ 87 „
„ Larsson, Jacob,	„ 87 „
„ Linder	„ 87 „
„ Löfgren	„ 87 „
„ Modig	„ 87 „
„ Nilsson, Gustaf,	„ 87 „
„ Pers	„ 87 „
„ Pettersson, Anton,	„ 87 „
„ Pålsson	„ 87 „
„ Schedin	„ 87 „
„ von Sydow	„ 87 „
„ Tengdahl	„ 87 „ .

Företogs val av sex suppleanter för de valmän, som av kammaren fått i uppdrag att utse ej mindre riksdagens justitieombudsman och hans efterträdare än även riksdagens militieombudsman och dennes efterträdare; och befunnos efter valförrättningens slut hava blivit till suppleanter utsedda:

herr Johansson i Lövholmen	med 68 röster,
„ Svensson i Kompersmåla	„ 68 „
„ Andersson i Hedsta	„ 68 „
„ Bergman	„ 68 „
„ Norling	„ 68 „
„ Sandegård	„ 68 „ ,

sedan ordningen dem emellan blivit genom lottning bestämd.

Anställdes val av tjugufyra valmän för anställande av föreskrivna val av dels fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, dels ock suppleanter för riksdagens fullmäktige i nämnda bank och kontor; och befunnos efter valförrättningens slut hava blivit till valmän utsedda:

herr Björnsson	med 73 röster,
„ Boberg	„ 73 „
„ Borell	„ 73 „
„ Elisson	„ 73 „
„ Gustafsson, Karl,	„ 73 „

herr Hallin	med 73 röster,
„ Hansson, Sigfrid,	„ 73 „
„ Hellberg	„ 73 „
„ Hult	„ 73 „
„ Ingeström	„ 73 „
„ Julin	„ 73 „
„ Lamm	„ 73 „
„ Lindqvist	„ 73 „
„ Möller	„ 73 „
„ Nilsson, Gustaf,	„ 73 „
„ Nilsson i Skottlandshus	„ 73 „
„ Olsson, Oscar,	„ 73 „
„ Olsson i Ölgersjö	„ 73 „
„ Pers	„ 73 „
„ Pålsson	„ 73 „
„ Svensson i Eskhult	„ 73 „
„ Trygger	„ 73 „
„ Thulin	„ 73 „
greve Wachtmeister	„ 73 „

Företogs val av tio suppleanter för kammarens valmän för anställande av föreskrivna val av dels fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, dels ock suppleanter för riksdagens fullmäktige i nämnda bank och kontor; och befunnos efter valförrättningens slut hava blivit till suppleanter för kammarens ifrågavarande valmän utsedda:

herr Frändén	med 23 röster,
„ Bondeson	„ 23 „
„ Eriksson i Ljusdal	„ 23 „
„ Vindahl	„ 23 „
„ Walles	„ 23 „
„ Carlsson, Johan,	„ 23 „
„ Modig	„ 23 „
„ Andersson i Arbrå	„ 23 „
„ Andersson i Hägelåkra	„ 23 „
„ Malmberg	„ 23 „

sedan ordningen dem emellan blivit genom lottnings bestämd.

Anmäldes och bordlades
statsutskottets utlåtanden:

nr 6 A, angående regleringen för tiden 1 januari—30 juni 1923 av utgifterna under riksstatsens sjätte huvudtitel, innefattande anslagen till kommunikationsdepartementet; och

nr 6 B, angående regleringen av utgifterna under tilläggsstatens för år 1922 sjätte huvudtitel, innefattande anslagen till kommunikationsdepartementet;

bevillningsutskottets betänkande nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående särskild skatt å tobaksvaror m. m. jämte en i ämnet väckt motion; samt

bankoutskottets utlåtande nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående rätt för Konungen att i vissa fall inställa tillämpningen av 10 § andra stycket i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897 och av § 9 i lagen om rikets mynt den 30 maj 1873.

*Ang. formen
för utfärdande
av författ-
ningar.*

Hans excellens herr statsministern Branting, som tillkännagivit, att han ämnade vid detta sammanträde besvara herr Reuterskiölds interpellation angående formen för utfärdande av författningar, erhöll nu ordet och yttrade:

Riksdagens första kammare har den 3 innevarande februari lämnat bifall till en av herr Reuterskiöld gjord anhållan att få till mig framställa vissa spörsmål beträffande den avfattning, som givits åt ingresserna till de under året hittills utfärdade allmänna författningar, samt angående en i detta ämne utfärdad promemoria.

Interpellantens första fråga lyder:

1) "Är ovannämnda promemoria i alla delar riktig och med vilken rätt samt av vem ha i sådant fall däri gjorda anordningar vidtagits?"

På denna fråga vill jag lämna följande svar. Den åsyftade promemorian är avfattad av chefen för lagavdelningen inom justitiedepartementet såsom ledning för vederbörande tjänstemän i departementen vid uppgörande av förslag till författningstexter för uppsättande i korrektur. Den innehåller inga "anordningar" i betydelsen av fattade beslut, och interpellantens fråga med vilken rätt den utfärdats saknar följaktligen varje bärande underlag. Anledningen till dess tillkomst var att vederbörande ledamöter av statsrådet givit nyssnämnda ämbetsman del av regeringens avsikt att förenkla hittills brukliga författningsingresser samt anmodat honom att bringa detta till vederbörandes i de olika departementen kännedom.

Interpellantens andra fråga lyder:

2) "Har Ers excellens för avsikt att låta 'reformen' utsträckas även till kungl. brev och utslag m. m., eller ämnar Ers excellens vidtaga nödiga åtgärder för bevarande av den grundlagsenliga formen?"

Här framställas två särskilda spörsmål. Det första är: "Skall reformen utsträckas." I anledning härav vill jag först erinra därom att en förenklad ingress kommit till användning vid alla under året från trycket utkomna författningar, vilka emellertid samtliga varit av administrativ natur. Beträffande kungl. brev, resolutioner och dylikt

har ingen förändring vidtagits och ej heller varit ifrågasatt. Beträffande författningar, som skola beslutas gemensamt av Kungl. Maj:t och riksdagen, anser regeringen att förenklingen bör utsträckas till författningar, som vid utfärdandet benämnas "Kungl. Maj:ts kungörelse" eller "Kungl. Maj:ts förordning" och sålunda redan genom rubriken angivas såsom utfärdade av Kungl. Maj:t. Däremot är avsikten att låta den gamla ingressen kvarstå i författningar, betecknade såsom *lagar*, vilka som bekant sakna orden "Kungl. Maj:ts" i rubriken.

*Ang. formen
för utfärdande
av författ-
ningar.
(Forts.)*

Det andra spørsmålet inom frågan nr 2 ifrågasätter "nödiga åtgärder" från min sida "för bevarande av den grundlagsenliga formen". Härpå svarar jag, att några åtgärder härför från min sida icke erfordras och att någon kränkning av den grundlagsenliga formen naturligtvis varken ägt rum eller är påtänkt. Jag vill i detta sammanhang bestämt tillbakavisa påståendet att en författning icke skulle vara utfärdad i Konungens namn om ingressen ändras på sätt som skett. Den yttre ramen kring författningarna anger med full tydlighet även efter den ifrågavarande förenklingen av ingressen att de ha promulgerats av Kungl. Maj:t. Ingen lär vilja bestrida, att de instruktioner och reglementen, som enligt länge tillämpad praxis saknat varje ingress, dock äro utfärdade i Konungens namn, då rubriken inledes med orden "Kungl. Maj:ts". Jag kan ytterligare hänvisa till den sedvanliga avfattningen av högsta domstolens domar, vilka ju enligt § 23 regeringsformen skola utfärdas "i Konungens namn och med Dess höga underskrift eller under Dess sekret". — Märk överensstämmelsen med ordalydelsen i riksdagsordningen § 81. Det synes mig kunna med en viss trygghet förutsättas att den av högsta domstolen använda ingressen icke är grundlagsstridig, ehuru den saknar den rent personliga prägel, som författningsingresserna hittills i allmänhet haft.

Interpellanten har slutligen framställt följande fråga:

3) "Om, mot förmodan, Ers excellens och statsrådet i dess helhet skulle gilla 'reformen', är då grunden därtill den, att 'reformen' betraktas som en sådan bagatellsak, att de naturliga invändningarna mot densamma i en monarkisk stat icke ansetts förtjäna avseende, eller är grunden den, att 'reformen' ansetts vara av sådan betydelse, att även ett politiskt minoritetsparti, som i princip är republikanskt, bort utnyttja sin tillfälliga regeringsställning för dess vidtagande trots risken att den blir blott tillfällig?"

Interpellanten är nog vänlig att redan genom själva frågans formulering erbjuda mig två alternativa svar. Jag är emellertid icke i tillfälle att reflektera på någotdera. Interpellanten har nämligen icke uttömt alternativen. Han har sålunda t. ex. förbisett det allra närmast till hands liggande alternativet att även i en monarkisk stat inga som helst "naturliga" invändningar behöva resas mot den vidtagna förenklingen.

Herr Reuterskiöld: Herr greve och talman! Till hans excellens herr statsministern har jag att framföra mitt värdsamma tack för att hans excellens nu behagat besvara de spørsmål jag fått kam-

Ang. formen
för utfärdande
av författningar.
(Forts.)

marens tillstånd att framställa. Fullväl förstår jag, att trycket av bekymmer och riksvårdande ärenden i så hög grad upptagit hans excellens' tid, att en fråga sådan som denna icke syntes särskilt värd att tagas i större betraktande. Men så mycket angenämare var det att av hans excellens' efter sakens beskaffenhet skickligt lagda svar dock få erfara, att den väg jag i min interpellations formulering öppnat för reträtt också i någon mån av hans excellens begagnades, om än icke precis på det sätt jag antytt. Hans excellens säger nämligen, om jag under framförande av svaret fattade honom rätt, att det varken ifrågasatts eller kan tänkas, att beträffande sådana författningar och lagar, som utfärdats med riksdagen enligt § 81 riksdagsordningen och i vilkas rubrik uttrycket "Kungl. Maj:ts kungörelse" eller "Kungl. Maj:ts förordning" o. s. v. icke kan förekomma, där skall den nya regeln icke tillämpas. Ja, läser man denna promemoria, som exempelvis talar om huru författningar skola inledas, finnas där bl. a. följande exempel: "Med riksdagen förordnas som följer", "På förslag av riksdagen, vartill ock allmänt kyrkomöte samtyckt, förordnas som följer". Dessa båda formuleringar kunna över huvud taget icke användas annat än då det är tal om författningar enligt § 81 riksdagsordningen. Alltså är promemorian på denna punkt ett oriktigt uttryck för regeringens avsikter, och jag beklagar att chefen för lagbyrån icke ägt större skicklighet än att han låtit en sådan missuppfattning ske.

Hans excellens svarade också, att denna promemoria icke innehölle några "anordningar" i betydelsen av fattade beslut, utan det var endast "regeringens avsikt" att förenkla hittills brukliga författningsingresser, som chefen för lagbyrån givit uttryck åt. Det är här två saker att observera, dels *regeringens avsikt* och dels *förenklingen*. På grund av orden "regeringens avsikt" får jag alltså fatta och förstå, att bakom chefen för lagbyrån står vad i dagligt tal kallas "regeringen", icke "Kungl. Maj:t", men utan något att taga på, utan att någon står för saken.

Och så "förenklingen"! Jag skall tillåta mig att senare med några ord visa, huru denna förenkling i realiteten tager sig ut. Hans excellens lade emellertid, såvitt jag i hastigheten kunde uppfatta, tonvikten vid det förhållandet att i § 23 regeringsformen användes samma uttryckssätt som i § 81 riksdagsordningen, där det talas om "i Konungens namn och med Dess underskrift", och hans excellens antydde, att det icke gärna kunde ifrågasättas och icke heller har ifrågasatts, att högsta domstolens och regeringsrättens utslag, vilka ju utfärdas i Konungens namn och under Dess sekret — numera är det faktiskt blott under sekretet — skulle till sin form vara grundlagsstridiga. Ja, det är nog alldeles riktigt men i hans excellens' svar förbises två omständigheter, som icke äro betydelselösa. Hans excellens lägger först vikt vid rubriken. Men nu är det en högst väsentlig skillnad mellan rubriken till en kungl. kungörelse och rubriken till ett högsta domstolens eller ett regeringsrättens utslag. I de senare finnes ett intimt samband mellan rubriken med dess redogörelse för saken och det beslut i denna, som följer i texten. Utan

rubriken saknas varje spår till förståelse av innehållet i själva beslutet. I kungl. kungörelser och förordningar däremot hör innehållet hemma i själva förordningen, och rubriken är ett bihang eller en oväsentlig tillsats, som lika väl kunde vara borta. — Det andra att observera är att högsta domstolens och regeringsrättens beslut börja även efter rubrikens slut med orden: "*Kungl. Maj:t* har i nåder låtit detta ärende sig föredragas." Det är den positiva, aktiva formen. "*Kungl. Maj:t*" förekommer icke blott i rubriken utan också i den därpå följande ingressen till beslutet. I promemorian åter anbefalles helt enkelt passiv form — man får intrycket av ett viljelöst väsen, ingen vet vem som förordnat — "*Härigenom förordnas*" etc. Det som är ett väsentligt moment i utslagets ingress, det skall saknas i kungörelsen, förordningen o. s. v. Jämförelsen är alltså icke blott haltande utan ohållbar och visar att vederbörande icke förstått sin sak.

Men hans excellens betonade vidare, att det redan förut finnes författningar, instruktioner och reglementen, som sakna den nu på avskrivning ställda ingressen. Ja, visst finns det det, av vissa naturliga skäl, även om *Kungl. Maj:ts* kansli icke vill se det reala sammanhanget. Det är nämligen så, att dessa instruktioner egentligen enligt § 47 regeringsformen skola betraktas såsom ett slags inre förvaltningsakter, där ingress är överflödig. Ursprungligen tänkte man sig, att ett kungl. brev skulle utfärdas med en dylik instruktion, och när en instruktion inflyter i Svensk författningssamling, bör den anses som ett meddelande av helt annat slag än de vanliga kungörelserna och författningarna, vilka utfärdas för allmänheten. Det är ungefär ett analogt förhållande till det, som iakttages i fråga om våra grundlagar. Såsom bekant hava våra grundlagar — åtminstone hittills — efter varje vidtagen förändring däri, senast förra året, utfärdats med den ingress, som av Karl XIII användes, och med samma ingress, som 1809 års rikens ständer använde. Den regerande konungens namn förekommer där icke alls. Och varför? Jo, därför att dessa grundlagsförfattningar äro givna på rikssalen vid en inre akt mellan de två statsorganen Konungen och riksdagen och sedan helt enkelt meddelas svenska folket i författningssamlingen utan att denna publikation är av väsentlig betydelse för ikraftträdandet såsom när befallningen riktas till allmänheten.

Jag behöver icke gå in på frågan om lagar och därmed likartade förordningar, då hans excellens förklarade, att i detta stycke skulle grundlagsenliga former användas, och jag betonar att grundlagen kräver icke den nu omhandlade formen annat än just med avseende å lagar och författningar. Därför var det också som jag tillät mig fråga, om promemorian verkligen var riktig.

Nu är det emellertid ytterligare ett par saker, som jag skall tillåta mig att i detta sammanhang betona till undanröjande av varje missförstånd. Det ena är att, när man särskilt i pressdiskussionen talat om "i Konungens namn", har man föreställt sig, att det skulle vara den regerande konungens namn, alltså f. n. "*Gustaf*", som avsåges. Detta är dock icke meningen, utan grundlagen avser "*Konungen*", d. v. s.

*Ang. formen
för utfärdande
av författ-
ningar.
(Forts.)*

Ang. formen
för utfärdande
av författ-
ningar.
(Forts.)

att Kungl. Maj:t angives såsom källa och såsom den, från vilken författningen kommer. Ett annat förhållande som också bör betonas är det, att man får skilja mellan väsentliga och oväsentliga former. Om jag skulle tillåta mig en profan jämförelse, så veta vi litet var, att fastighetsköp skola "skriftligen ske med tveggemanna vittnen". Det är den formen, som är det väsentliga. Huru avfattningen sedan bliver, kan ju vara likgiltigt. Ett kungligt påbud skall också utfärdas skriftligen med Konungens underskrift och med kontrasignation av vederbörande föredragande, med angivande alltså efter gammal svensk sedvanerätt, från vilken det kommer och i kraft av vilken makt det givits, oavsett hur i övrigt avfattningen blir. Detta sker, som bekant, beträffande kungl. brev i den hävdvunna formen, att de inledas på följande sätt: "N. N. med Guds nåde, Sveriges, Götes och Vendes konung. Vår ynnest och nådiga benägenhet med Gud Allsmäktig." Och det har mycket starkt betonats, att däri icke skall vidtagas någon ändring; det är som ville man därmed trösta de bedrövade. Men jag har starkt undrat, varför man icke ändrat denna ingress som det är mycket lättare att ändra än allt det övriga. Det får väl icke förutsättas, att det skulle bero på, att blankettförrådet är för stort, så att regeringen ur ren sparsamhets-synpunkt funnit det förmånligt att använda de befintliga blanketterna, tills de taga slut? Men däremot kanske det finnes vissa stötestenar inom förvaltningen, och att man därför använder sig av en säker form, även om den bryter mot "förenklingen".

Emellertid är det ännu en sak, som jag kanske också bör betona. När man vill angiva, att det är Kungl. Maj:t, som utfärdar ett påbud, så kan man göra det på många sätt, t. ex. så som § 23 regeringsformen säger eller såsom det förutsattes i § 81 riksdagsordningen. Men när man det gör, använder man i senare fallet Konungens titel, och denna är, om jag får använda en profan jämförelse, ungefär detsamma som en enskild persons namn. Nu är ju regeln, att man i fråga om vanliga personnamn icke ändrar dessa då och då, utan blott, för såvitt man tager ett namn, som är bättre och mera egenartat än det gamla. Och det förefaller mig, som om, då Kungl. Maj:t utbytt sin hävdvunna, mycket egenartade titel mot en annan, detta vore en namnförändring, som efter vanlig lag knappast skulle hava kommit till stånd. Men, säger man, Kungl. Maj:t är suverän, Kungl. Maj:t kan taga vilken titel han behagar och kan även ändra densamma huru han behagar. För visso, men i det fallet skall ändringen ske genom beslut av Kungl. Maj:t och icke av "regeringen", vars "avsikter" chefen för lagbyrån alltför lätt missuppfattar såsom nu i promemorian. Kungl. Maj:t har tidigare stundom fattat beslut rörande förändringar av former, nämligen rörande formen för vissa ärendens föredragning inför Kungl. Maj:t. Återkallade ansökningar skola ju icke längre, om jag är riktigt under-rättad, anmälas inför Kungl. Maj:t på grund av ett i föl av Kungl. Maj:t i statsrådet fattat beslut. Borde det inte ha skett på samma sätt nu? Det sätt, som nu använts, kommer mig att minnas några ord av 1809 års konstitutionsutskott, då det framlade sitt förslag till regerings-

form. Det talade om "dolda rådgivare utan ansvar" och menade därmed icke endast rådgivare utan rådgivande ställning, utan även rådgivare i rådgivande ställning, som icke till protokollet anförde skälen för de råd de gäve Kungl. Maj:t. Jag kan icke neka till att, då jag hörde hans excellens' svar och läste det svar, som chefen för finansdepartementet en gång till tidningarna avgivit, jag icke kunde undgå att säga mig, att det var, som om svarets form angäve, att verket icke vore deras, utan dolda krafters, som de tvungna trädde i bräschen för. När chefen för finansdepartementet gick i elden för författningen nr 1 i år, missuppfattades detta så, som om denna författning skulle innehålla en förordning om ny formulering. Men i det stycket är chefen för finansdepartementet, såvitt jag förstår, alldeles oskyldig. Denna förordning handlar om "förbud mot införsel av tobaksvaror" och innehåller ingen föreskrift alls i fråga om den nya formuleringen, som blott faktiskt där användes. Nästa författning, nr 2, utfärdad med kontrastation av chefen för justiedepartementet, handlar om "Bulgariens tillträde till den reviderade Bernkonventionen för skydd av litterära och konstnärliga verk", och icke heller denna kungörelse säger något om den nu ifrågavarande saken ehuru det riktiga naturligtvis varit, att denne departementschef, som bort känna vår konstitutionella rätt åtminstone något mer än de andra, tagit på sig det uttryckliga ansvaret. Jag misstänker emellertid starkt, att när det gäller denna fråga, det också bland Konungens rådgivare finnas unga och viljestarka statsråd, som i dessa politiska depressionstider icke kunnat få riktigt utlopp för sin dådkraft, och det är ju då naturligt, att de rikta denna kraft på ett reformerande av formerna. Det underliga är blott, att om man sedan påtalar saken, rycka de blott på axlarna och säga, att det är en bagatell som de sysslat med — ja sin dom fälla de då själva. Och underligt är det också, att när bagatelliseringen begynte i den socialdemokratiska pressen, så var det rent av ett förutvarande statsråd, som försökte vässa sin juridiska penna till skämt; och när bagatelliseringen avslutades i den konservativa pressen, skedde det under en signatur, som var så genomskinlig, att Kungl. Maj:ts kansli lyste igenom, ja "lyste" kanske är för mycket sagt! Om hans excellens skulle vilja hålla dessa oroliga element i en något stramare tygel, tror jag, att vi andra laglydiga medborgare skulle vara hans excellens särdeles tacksamma.

Det är emellertid ännu en punkt, som jag skall tillåta mig att något beröra i detta sammanhang. Det förefaller verkligen, som om Sveriges riksdag vid flera tillfällen haft anledning att befara, det Kungl. Maj:t själv icke skulle iakttaga vad för en kommande Kungl. Maj:t skulle vara nyttigt och bra. Jag erinrar om den gången, då riksdagen av sådan farhåga satte in i regeringsformens § 79 ett nytt moment angående riksdagens samtycke till ändring av rikets flagga och vapen. Förut kunde Kungl. Maj:t på egen hand förändra vår gamla flagga och vårt vapen. Nu tycks det vara nästan samma behov att sätta in i regeringsformen, att en ändring av konungens titel, i fall man håller på att det icke skall bli någon värre ändring, skall beslutas med riksdagen.

Ang. formen för utfärdande av författningar.
(Forts.)

Ang. formen
för utfärdande
av författ-
ningar.
(Forts.)

Men detta är alldeles obehöfligt, såsom jag antager att även "regeringen" vet, ty det skall enligt vad redan är vedertaget bestämmas med riksdagen. År 1779 beslöt riksdagen med Kungl. Maj:t en generell konungaförsäkran, som börjar så: "Vi N. N. med Guds nåde Sveriges, Götes och Wendes konung göre vederligt." När 1809 års revolution skett, insattes av 1810 års riksdag i dess beslut § 8 följande: "Med Kungl. Maj:ts i nåder förklarade samtycke hava vi antagit och fastställt ett formulär till försäkran att av Sveriges tillkommande konungar vid regeringens anträdande avgivas, så lydande ord för ord: 'Wi N. N. med Guds nåde Sveriges, Götes och Wendes konung'." Så kommer inom en parentes orden: ("den övriga titeln införes"). Det fasta momentet var de orden: "Wi N. N. med Guds nåde Sveriges, Götes och Wendes konung": den övriga titeln må Kungl. Maj:t i statsrådet själv bestämma, men blott den. Här gäller det den första akten av en nyttillträdande konung, som däri anger just den titel, under vilken han såsom konung träder fram, det är här ett fastslående av den titel, som anger hans konungsliga ställning. Om man tager bort denna titel, förefaller det mig som om följderna skulle bli, att man i stället nödgas i slutet av varje författning insätta t. ex. "på konungadömet vägnar", men det vore väl ändå en besynnerlighet? Jämför man med våra förvaltande verk, så finner man, att t. ex. medicinalstyrelsen, som dock slarvar högst betydligt, kommerskollegium, kammarkollegium o. s. v. använda sin egen titel och tala om att det är de, som förordna. Men när det kommer från Kungl. Maj:t, skall det nu bara heta: "Härigenom förordnas att". Jag har här i min hand nr 3 av svensk författningssamling för i år. Den innehåller en medicinalstyrelsens kungörelse, vari det heter: "På grund av — — — får *kungl. medicinalstyrelsen* härigenom tillkännagiva." Där talas om, vem det är som tillkännagiver, och det vore likaledes önskvärt, att man, då det är fråga om Kungl. Maj:t, använde åtminstone en liknande form, varom knappast någonting vore att säga, även om man måste anse, att det är litet betänkligt att för mycket rubba på formerna. Jag skall här icke ingå på frågan om det traditionellas betydelse, ej ens på frågan om användande av högtidsdräkt eller vardagsdräkt vid mera högtidliga tillfällen, sådana som allmänna befallningars utförande, varvid en viss solennare form ju kan vara lämplig. Jag skall endast tillåta mig påpeka, att det t. ex. är skillnad emellan, om man stryker ut "nädig" eller "underdånigst", eller om man stryker ut det, som är väsentligt, därför att det anger ursprungskällan. Jag erinrar mig livligt en ung professor för flera år sedan, som icke ansåg det vara förenligt med sin individuella självkänsla att skriva "underdånigst", utan skrev, tror jag, "vördsamt" eller kanske det var "högaktningfullt" till Kungl. Maj:t. Någon form måste man ju alltid använda. Till och med bland bolsjevikerna gör man det. Där skriver man visst "kamrat", om jag icke misstager mig.

Nu kan man säga, att allt detta gör ingenting, blott man vinner målet: förenkling. Det var det regeringen ville vinna. Men hur är det med "förenklingen" i detta fall? Jo, förutom att i de kungl. breven

man alltjämt skall använda den gamla formen, skulle man också i fråga om instruktioner lägga till grund vad som nu brukas, och det visar sig av hans excellens' förklaring, att lagar och författningar, som med riksdagen beslutits, icke heller komma in under den nya ordningen, utan stå kvar i sin form. Måhända i instruktionerna skulle tilläggas: "Härigenom förordnas" — jag har icke sett någon instruktion i författningssamlingen för i år och vet därför inte, om P. M. också här är vilseledande. Men i vilket fall som helst kan jag icke se, att det blivit någon "förenkling" genom förändringen, utan vad som skett är, att de kungl. kungörelserna förlorat det enda, som hittills varit enhetligt i dem: det kallar jag ökad förvirring. Ser man på promemorian, så i stället för den enhetliga form, som nu användes, står där anbefallt i stället: "Härigenom förordnas som följer" eller: "Med anledning av framställning från patent- och registreringsverket förordnas som följer", "Efter riksdagens hörande förordnas som följer" o. s. v. Det är mycket skilda former detta, och om de också redan nu finnas, så sammanhållas de hittills genom sin enhetlighet i ingressen. Läser man åter några författningar, som kommit ut i år, så finner man till exempel i nr 6 uttrycket: "Härigenom förordnas följande att gälla tills vidare." Så kommer en kungl. skrivelse i nr 7, där det står: "Gustaf" etc., "Vår ynnest" etc., och så heter det i nr 8: "Med stöd av" (viss lagbestämelse) "förordnas att" o. s. v. På det sättet skulle man kunna mångfaldiga exemplen på denna "förenklingens" verkningar, som bliva ett mångfaldigande av växlande former utan möjlighet till enhetlighet.

Det kan nu sägas, att detta varit att göra för mycket väsen av saken. Ja, det kan så tyckas, men det finnes något, som heter, att man "börjar så smått", och om man nu börjat så här smått, så ser jag grunden därtill icke i något av de alternativ, som jag i min interpellation tillåtit mig framställa, och som jag aldrig trott, att hans excellens skulle välja emellan. Hans excellens har också visat, att det finnes ett tredje alternativ, och jag hade verkligen väntat mig att få detta tredje alternativ: men det är som jag visat, inte hållbart — förenklingen vinnes icke ens formellt. Det ligger emellertid bakom allt detta antingen en avsikt eller också ingen avsikt alls, och i det senare fallet är det så mycket beklagligare. Tendensen synes mig dock vara klar, vare sig vederbörande själva blivit den varse eller inte, *tendensen att förvandla Kungl. Maj:t till en ren expeditionsinstans*. Det finns en tendens att "förenkla" protokollen i statsrådet och expeditionerna. Den är uttryck för samma sak och har också, fast redan i höstas, avsatt en "reform" utan nödiga konstitutionella insikter, vilken skall i sinom tid bliva behörligen prövad, men det må anmärkas i detta sammanhang att syftet var en förvandling av protokollen till expeditionslistor och ingenting annat. Och om man fullföljer denna tendens konsekvent steg för steg efter tidens lägenheter, så kommer man till sist till — namnstämpeln. Jag undrar, om det icke vore skäl att under sådana förhållanden söka hellre stämma i bäcken än i ån, även om regeringen har benägenhet för att göra sitt eller de sinas eget verk till en bagatellsak.

Ang. formen
för utfärdande
av författ-
ningar.
(Forts.)

Ang. formen
för utfärdande
av författ-
ningar.
(Forts.)

Herr Möller: Jag skall icke ingå på någon granskning av den föregående ärade talarens svaromål på statsministerns svar på interpellationen. Jag bara ber att få fästa uppmärksamheten på en liten sak, som kanske kan vara av mera allmänt intresse. Det är naturligtvis ganska vanskligt att säga, hur en interpellation av den beskaffenhet, som herr Reuterskiöld har gjort, skall behandlas av interpellanten själv, ty han kan ju välja två vägar, antingen gå upp i monarkiskt och fosterländskt patos och åberopa brottet, det gruvliga brottet mot all gammal monarkisk tradition, eller också kan han själv medgiva, att det hela rör sig om en sådan där bagatellsak, som man inte bör göra något väsen av. Nu stannade interpellanten i valet mellan de två vägarna ungefär mitt emellan. Han fann det icke möjligt att riktigt vädja till kammarens sinne för de historiska traditionerna. Han kunde ej heller göra saken till det grundlagsbrott, som kanske varit den ursprungliga avsikten, utan han måste hålla sig till en bevisning, vars mest markanta punkt kom fram, då han talade om jämförelsen mellan besluten från högsta domstolen och de kungl. förordningarna hädanefter. Vad han hade att anföra för att demonstera den förskräckliga skillnaden mellan dessa ting var ju, såvitt jag kunde förstå honom rätt, det att rubriken i den kungl. förordningen stod ovanför utan att ha något direkt sammanhang med texten, under det att i utslag från högsta domstolen rubriken redogör för själva ärendet. Man måste ju medgiva, att när bevisningen måste röra sig med sådana finesser, då har man i själva verket medgivit, då har man avslöjat, att det rör sig om ingenting alls. Men talaren, som ju svävade ut på olika områden, han fann naturligtvis ändå till slut, att det gick icke an att hålla sig enbart till den bagatellartade bevisningen för sin ståndpunkts berättigande. Han lyckades verkligen till slut, inte så mycket i stämman, ty det kunde ju icke gå, men i varje fall uti ord, få fram en smula patos, och det var, när han i detta fall såg vandringen på väg till den kungliga namnstämpeln. Ja, det är klart som dagen, att för att över huvud taget kunna uppröras av denna s. k. reform, måste man besitta en mycket livlig fantasi, och professor Reuterskiöld har väl på den punkten lyckats åstadkomma vad som står i mänsklig makt, då han säger, att namnstämpeln, den fruktansvärda frihetstidens namnstämpel, är det, som egentligen skymtar bakom detta regeringsbeslut, att de kungl. förordningarna endast skola inledas med orden: "Häri genom förordnas" etc.

Herr Cla s o n: Med anledning av vad här under debatten yttrats beträffande frågan om ingress eller rubrik, skall jag tillåta mig att framhålla, att enligt min uppfattning, är det därvid fråga om två mycket väsentligt skilda ting. Och vad som är fullt säkert är, att när i den gamla riksdagsordningen — i § 73 tror jag det var, vilket i den nya riksdagsordningen motsvaras av § 81 — infördes, att allmänna stadgar och förordningar, som antagas av Kungl. Maj:t och riksdagen gemensamt, skola endast i Konungens namn utfärdas, nöjde man sig visst icke med att tänka endast på rubriken, utan det betonades uttryckligen från konsti-

tutionsutskottets sida, att det var fråga om ingressen. Det var nämligen så, att när förslaget till riksdagsordning var under debatt i stånden, framställdes inom ett stånd ett yrkande, som gick ut på, att det vore önskvärt, att de allmänna stadgar och förordningar, som Kungl. Maj:t och ständerna gemensamt beslutade, icke blott undertecknades av Konungen och utfärdades av honom, utan att "i *ingressen*" också återopades, att beslutet hade tillkommit av Kungl. Maj:t och riksdagen gemensamt. Därpå svarade konstitutionsutskottet, att detta läge naturligtvis i sakens natur och vore överensstämmande med allt vad dittills varit brukligt. Meningen med § 81 är alltså uppenbarligen, att i själva *ingressen*, det som inleder författningens realinnehåll, skall framstå vilken som utfärdat en lag och vem som står bakom den. Nu är det ju så, att av hans excellens statsministerns svar framgår, att deras avsikt, som står bakom den berörda promemorian, icke har varit att göra någon ändring av de i § 81 *direkt* skyddade *ingresserna*, och under sådana förhållanden må man väl med tacksamhet acceptera det svaret. Men jag skulle vilja påstå, att det förefaller mig som om man nog kunde ha haft anledning till ännu större tacksamhet, om man över huvud taget låtit bli att rubba på dessa *ingresser*. Det är här icke bara fråga om, huruvida det är en monarkisk stat eller en stat av annan karaktär, utan därom, att man i ett dokument, i själva inledningen till dokumentet bör tala om, vem som utfärdat dokumentet, vem som står bakom dokumentet. Det är en urgammal, hävdvunnen plägsed, som, såvitt jag vet, i stort sett tillämpas i alla stater och i stor utsträckning också i enskilda dokument, att man skall i ett dylikt dokuments början säga ifrån, vem som står bakom detta dokument. Och det synes mig, att även i fråga om andra stadgar och författningar än dem, som beslutits av Konungen och riksdagen gemensamt, det kan vara av intresse för dem, som dessa lagar och författningar beröra, för dem, för vilka de uppläsa och som skola åtylda dem, att man bibehåller denna hävdvunna form i själva *ingressen* på det sättet, att där står antingen Konungens namn eller: "Kungl. Maj:t förordnar" eller något sådant. Det är i varje fall en mycket klarare form för vem som står bakom än detta intetsägande: "Härigenom förordnas", och det är en form, som det förefaller mig kunna ha varit så mycket större skäl att bibehålla i dessa tider, då så mycket annat växlar, i varje fall konungens rådgivare ganska ofta, under det Kungl. Maj:t är det bestående, som står bakom det hela.

Vad sakens grundlagsenlighet eller grundlagsstridighet beträffar, så är ju den frågan i vad angår § 81 riksdagsordningen tillräckligt belyst. Det är emellertid en annan sida av den saken, som jag icke fick tillräckligt klar för mig genom hans excellens statsministerns svar, men som också i detta sammanhang är av intresse, och det är, hur det kan komma sig, att en enskild tjänsteman i ett statsdepartement utfärdar en cirkulärskrivelse med så pass avgörande direktiv som ifrågavarande P. M., så att var och en, som får denna skrivelse, måste antaga, att den innebär en befallning från Kungl. Maj:t, oaktat däri icke skall ligga något be-

*Ang. formen
för utfärdande
av författningar.
(Forts.)*

*Ang. formen
för utfärdande
av författ-
ningar.
(Forts.)*

myndigande av Kungl. Maj:t, utan såvitt jag fattade hans excellens rätt, allenast ett uttalande av något enskilt statsråd. Men ett statsråd såsom sådant kan icke giva ett sådant bemyndigande, utan det måste lämnas av Kungl. Maj:t. Jag vet icke, om i hans excellens svar ligger, att något sådant bemyndigande ej förelegat. Men har icke något sådant bemyndigande givits, så har den underordnade tjänstemannen överträtt sin befogenhet i detta fall.

Slutligen är det ock en annan fråga, som har väckt uppmärksamhet i hela denna sak, nämligen frågan om lämpligheten eller olämpligheten av denna ändring. Den kunde ju vara aldrig så grundlagsenlig, men i fråga om dess lämplighet eller olämplighet kan man i allt fall ha mycket olika uppfattning. Och jag får för min del säga, att jag icke nog har förvånat mig över att Kungl. Maj:ts regering, som har bra mycket annat att sysselsätta sig med, givit sig in på sådana saker som denna. Jag vet icke, varför det skedde, om det skedde i förenklings- och sparsamhets-syfte, men jag skulle vilja ifrågasätta, om icke den debatt och den diskussion och allt annat, som denna fråga med visst fog rört upp, tagit mycket mera tid från Kungl. Maj:ts regering, än vad den vinner med dessa små förändringar i ingressen. Dessutom är det ju så, det kan icke hjälpas, att denna förändring väckt på flera ställen ute i landet förvåning och tveksamhet, kanske tvivel, kanske undran över vad som egentligen är meningen. Då finnas endast två svar: antingen var det hela meningslöst, ingen realmening med det, eller också låg det någon mening bakom. Jag skulle vilja säga, att det förefaller mig, att det är fullkomligt i onödan, som man under sådana förhållanden rubbar på de gamla hävdvunna formerna och på det viset i varje fall riskerar att stöta en ganska allmän opinion i detta land, som jag tror fortfarande vill att i ingressen till svenska författningar alltjämt skall stå, från vilket håll de verkligen kommit.

Herr Lindhagen: Mina herrar! Den siste talaren slutade med att säga, att denna regeringsåtgärd antagligen skulle väcka stora betänkligheter ute i landet. Men då är den väl inte så liten, som interpellanten velat göra gällande. Den kan icke vara det, eftersom interpellanten med ganska stor emfas väckt denna fråga till livs, och den är väl ej heller så liten, då nyss andra kammaren stod samlad här så mangrant, att det såg nästan hotande ut, och då det för första gången på länge är fulla läktare i denna kammare. Tänk, om saken ändå icke vore så obetydlig, som här säges, fastän man icke menar det.

Saken är den, att nu försiggår en sådan där rolig parlamentarisk debatt, där man under täckmantel av en form i själva verket försvarar förment stora och dyrbara grundsatser. Alla borde kunna vara ense om, att det är olämpligt, stötande, ett missbruk av guds namn att hålla före, att den bräckliga konstitutionella monarkien i vårt land är en skapelse av Guds nåde, då den ju i stället är tillskapad av några revolutionärer år 1809. Vidare är vår Konung numera icke Konung av Wenden, vilket land ligger nere i Tyskland. Om alla tyckte, att det

är olämpligt att inleda våra författningar med sådana osanningar, så skulle nog ingen funnit något hinder i den nu valda formen. Ty Konungen skriver under fortfarande enligt den nya ordningen. Och såvitt jag förstår, är Gustaf ett namn, och när Konungen skriver under med "Gustaf", så är det i Konungens namn, och då är allan rättfärdighet tillgodosedd.

*Ang. formen
för utfärdande
av författ-
ningar.
(Forts.)*

Nej, oppositionen kommer nog därav, att man ej är belåten med själva saken. Vad det här gäller är en början till avrustning av de kungliga emblemen eller rättare, förlåt mig, i stället för avrustning en minskning i rustningen. Man har till och med gått så försiktigt till väga, att regeringen anser, att icke ens nu man bör göra en full avrustning av orden "med Guds nåde", utan de skola stå kvar i vissa lagar och författningar. Men, herr talman, vad skall man göra i en sådan tid som denna, när man varslar olyckor även genom en åtgärd, som man på samma gång medgivit vara en bagatell? Att saken ligger på det sättet, framgår ju tydligt av herr Reuterskiölds sista fråga och av hans mening, att det vore bättre att stämma i bäcken än att låta tilltaget få gå fram emot namnstämpeln.

Jag har egentligen begärt ordet för att påminna om ett litet riksdagsöde, som drabbade bl. a. just den här frågan år 1917. Det var då också väckt en stor och lång motion om ändring av vår författning, och på ytterkanten av de många yrkandena berördes även denna fråga. Jag får erkänna, att det var jag, som var motionären. Uti denna punkt väckte jag naturligtvis ett oklokt yrkande, ty jag yrkade fullständig avrustning genast eller så fort som möjligt. Det hemställdes nämligen, att riksdagen måtte anhålla, att Kungl. Maj:t måtte överväga, "huruvida icke monarkismens biinstitutioner såsom: gudsnådeskapet, konungaskapet över Wenden, ordensväsendet, paraduniformerna, det 'nådiga' i författningarna, det 'underdåniga' i inlagorna, det 'kungliga' i titulaturerna, defileringskurerna, kanonskotten på födelsedagarna med flera dylika leksaker för de stora barnen i den europeiska barnkammaren kunna och böra åtminstone för svenska förhållanden i en ny tid undvaras". Adelskapet och hovet fingo icke följa med, ty i denna del hade det erfordrats ett förslag om grundlagsändring, men den här motionen gick till ett tillfälligt utskott.

Det är ganska intressant att se, hur denna sak behandlades, som dock gick ut på en fullständig avrustning av de emblem, av vilka man nu velat börja avlägsna en liten del — jag förstår herr Reuterskiölds stora farhågor. — Utskottet tyckte, att det nog vore åtskilligt att tänka på i denna sak, att åtminstone en stor del människor kunde vara betänksamma, men, sade utskottet, "då de många olika förslagen här synas ha sammanförts mera i demonstrationssyfte och ställts i relation till motionärens allmänna åskådning beträffande vårt statsskick och hans uppfattning om, huru dess utveckling i framtiden bör gå, så har utskottet icke ansett sig böra upptaga vart och ett av dem till realbehandling". Sälunda, också socialdemokraterna voro med om, att det fanns hinder att upptaga saken, därför att den var ställd i sammanhang

*Ang. formen
för utfärdande
av författ-
ningar.
(Forts.)*

med motionärens allmänna åsikt om vårt statsskick. Det är verkligen ganska lustigt i alla fall. Nå, det fanns också en reservant, en vänster-socialist, tillhörande då samma parti som jag. När man tillhör samma parti, får man ju hålla ihop. Jag vet för övrigt icke, vad han hade för åskådning i själva verket.

Så kom debatten. Den var ännu mera intressant. Där försvarade utskottets ordförande, dåvarande redaktören av Arbetet, Löwegren, utskottets betänkande bl. a. med att det var ytterst tänkbara saker, som motionären i sin huvudmotion framfört, men att i denna motion det vore bara "palettskrap" — det kunde han ju ha rätt i, men det var icke motionärens fel, utan institutionernas fel. Och så förmenade han vidare, att det vore högst få personer, som tycka, att det är värt att offra så mycket på dylikt som en skrivelse till Kungl. Maj: t. Det vore en för obetydlig fråga att befatta sig med. Sådana saker behövde man icke skriva till Kungl. Maj: t om. När såsom i Petersburg ett radikalt genombrott sker, ordnade sig sådana saker av sig själva. Man behövde icke väcka motioner i förväg om sådant, ty det fölle av sig självt, när ögonblicket vore inne. En konservativ medlem av utskottet, herr Eurén, fruktade för, att det vore fråga om, att det skulle plockas bort åtskilligt för att sedan komma åt det, som innerst vore meningen att få bort: konungadömet. Det är väl egentligen också herr Reuterskiölds ståndpunkt nu. Talaren framhöll vidare, att vi behövde ha kvar dessa emblem, att "det torde vara ett med folkens natur överensstämmande krav och behov, att överheten utvecklar en viss härlighet även i yttre måtto och att undersåtar visa sin överhet ära och vördnad, ävenså på ett i yttre måtto synligt sätt". Det var icke värt att sätta ny klut på gammalt kläde: "låt händelserna utveckla sig av sig själv, så går det nog bättre". Denna senare tankegång sammanföll märkligt nog med den socialdemokratiska talarens.

Ja, nu i allt fall, fastän vi icke haft en sådan revolution som i Petrograd, kommer från en socialdemokratisk regering en liten fristående ansats, som icke alls dugde år 1917. Jag förstår nog också, att en partiledning, som till på köpet är regering, har lättare än en menig person att föreslå sitt parti ett och annat. Säkerligen måste inom varje parti finnas en ledning, från vilken initiativen ensamt böra komma. Hopen bör lära sig förstå, att den måste vara hop, ty annars skulle det gå alldeles sönder med partiväsendet. Nu kommer emellertid ett förslag från rätta hållet, till och med från regeringshället, om en liten minskning uti rustningen av de kungliga emblemerna, ytterligt försiktigt, men i alla fall en början. Då kan man ju befara — interpellanten kan döma efter sig själv — att bara man räcker ett lillfinger åt dem, som stå för förslaget, blir man kanske snart nog tvungen att giva hela handen. Det betänkliga med detta förslag är enligt interpellantens mening dessutom, att det innebär en kränkning av grundlagen eller hotar att bliva det, och då ha vi kanske till på köpet en liten ansats till den revolution, som herr Löwegren hotade med år 1917. Under sådana förhållanden, herr talman, förstår jag mycket väl, att interpellanten, fastän han talat så mycket om formerna både i

sina frågor och i sina anföranden, dock innerst menar, att det är själva sakens farlighet det här gäller. Jag förstår då, att han tycker, att det är en stor fråga och det hela mycket betänkligt.

*Ang. formen
för utfärdande
av författ-
ningar.
(Forts.)*

För min del, herr talman, som är anhängare av avrustningen i denna fråga, kommer jag att glädja mig över måttan åt fortsättningen. Dessutom skulle jag önska, att man kunde få de andra emblemen avskaffade, som jämväl stå omnämnda i min förenämnda motion, och däribland även excellensskapet. Ty excellens betyder ju det allra utmärktaste som finns, och i en demokratisk stat, där vi alla äro bröder, passar icke en sådan titel, det förstår jag. Den är dessutom stridande mot grundlagen, det finns icke föreskrifter, som göra en sådan skillnad mellan statsråden. Men jag förstår också mycket väl, att när man befinner sig mitt i bikipan där uppe, får man taga saken varligen, och därför, herr talman, är jag nöjd med den början, som är gjord.

Herr L y b e r g: Det är knappast ägnat väcka förundran, att många känner sig en smula illa berörd av regeringens åtgärd eller rättare sagt regeringens tilltänkta åtgärd att ta bort ett traditionellt tillbehör till våra lagar, en gammal svensk ordvändning, en fras om man så vill, men en ordvändning, som vederligen icke varit till skada eller väckt något missnöje, och som dock erinrat om vår svenska lagstiftnings och vår svenska kulturs ålder. Det förefaller mig som det skulle kännas på ungefär samma sätt, som då det i min födelsestad Visby emellanåt inträffade, att någon icke så synnerligen pietetsfull person tog bort och för sina mer eller mindre vällovlige syften använde en och annan mursten från de gamla kyrkoruinerna, stadens stolta minnen från en svunnen storhetstid.

Men å andra sidan har jag svårt att förstå, att man av denna sak, som väl i alla fall är en politisk bagatell, velat göra ett så stort politiskt nummer, att man velat giva den så stora proportioner, som givetvis blivit en följd av att den dragits fram under interpellationens högtidliga former och interpellationsdebattens buller och bång. Det var en ärad talare, som uttalade som sin mening, att Kungl. Maj:t, att regeringen borde ha annat att tänka på och sysselsätta sig med än den sak, varom här debatteras. Jag skulle vilja ifrågasätta, om man icke skulle kunna säga detsamma om riksdagen, och huruvida det icke åtminstone från den synpunkten varit bäst, att denna interpellationsdebatt icke kommit till stånd.

Och då man — åtminstone interpellanten — velat åt denna tilltänkta regeringsåtgärd giva skenet av eller i åtgärden se en liten stöt åt vår monarkiska styrelseform och ett republikanskt partis förstulna tuppffjät mot republiken, undrar jag, om man icke därtill över det hela låter falla en smula skimmer av löje, och om icke möjligen detta skimmer träffar kanske i första hand de anklagade, men också de anklagande. Är det icke så, att icke minst i vår tid det för ett monarkiskt styrelsesätt är nyttigt, om monarken, kungligheten, avkläder

Ang. formen för utfärdande av författningar. sig en del av de stolta emblem, som den under gamla tider omgärdat sig med? Är detta icke nyttigt, särskilt om dessa emblem äro av en smula överjordisk natur?

(Forts.)

Jag tänker mig nämligen, att det klander, som träffat den tilltänkta regeringsåtgärden, icke så litet avser den omdebatterade ingressens innehåll över huvud taget och de gamla monarkiska emblem, som denna ingress innesluter. Men det vill synas, som om av den nyss antydda synpunkten den påtalade regeringsåtgärden, såvitt angår dessa kungliga attribut, vore av en viss nytta just för kungligheten. Det kan icke gärna vara annat än nyttigt, att kungligheten avsvär sig t. ex. "guds nådligheten".

Vad jag dock egentligen velat säga är, att det synt mig en smula märkvärdigt, att den ärade interpellanten, en mycket intresserad och framstående ledamot av konstitutionsutskottet, på detta sätt, liksom utskottets ärade ordförande i tidningspressen därjämte velat giva en förhandsdom rörande det grundlagsstridiga i en regeringsåtgärd och till på köpet en förhandsdom över en ännu icke effektuerad regeringsåtgärd. Jag hade tänkt, att det icke stode i så god överensstämmelse med grundlagens andemening att en enskild riksdagsman tager upp frågan om anmärkning mot ett statsråd eller en regering annat än med det uttryck, som grundlagen angiver, och att debatt därom icke borde ifrågakomma, förrän konstitutionsutskottet avgivit sitt yttrande över saken. I varje fall hade jag tänkt mig — kanske jag misstager mig — att ledamöter av detta utskott icke borde hava en sådan brådska, utan borde offentliggöra sin dom först efter den överläggning, som inom utskottet bör föregå domslutet. Även den form av domareverksamhet, som utskottet har att utöva, torde liksom anuan domareverksamhet gå i den ordningen. För min del skall jag i allt fall vänta med att rörande grundlagsstridigheten avgiva mitt omdöme, tills utskottet och kammaren grundlagsenligt komma att behandla dechargefrågan.

Hans excellens herr statsministern Branting: Herr talman! Jag skulle icke ytterligare hava tagit till orda i denna diskussion, därest det icke visat sig, att här föreligger ett missförstånd i avseende å innebörden av min förklaring på en punkt. Det upprepades nämligen av herr Reuterskiöld ett par gånger i hans anförande, att avsikten skulle vara, att i sådana förordningar, där riksdagen på något sätt haft medbestämmanderätt eller hörts, skulle den gamla formen bibehållas. Förhållandet är, som jag skall be att åter få uppläsa här: "Beträffande författningar, som skola beslutas gemensamt av Kungl. Maj:t och riksdagen, anser regeringen, att förenklingen bör utsträckas till författningar, som vid utfärdandet benämnas 'Kungl. Maj:ts kungörelse' eller 'Kungl. Maj:ts förordning' och sålunda redan genom rubriken angivas såsom utfärdade av Kungl. Maj:t. Däremot är avsikten att låta den gamla ingressen kvarstå i författningar, betecknade såsom *lagar*, vilka som bekant sakna orden 'Kungl. Maj:ts' i rubri-

ken." Som herrarna hörde vid den förnyade uppläsningen, skulle skillnaden enkelt kunna uttryckas så, att gränsen hör gå, där det finns en rubrik, som tydligt angiver, att det är Kungl. Maj:ts, som utfärdad författningen. Är detta fallet, anses en ytterligare ingress överflödig på grund av att rubrik finnes. Om däremot en sådan rubrik icke finnes, anses att det kan finnas skäl att bibehålla ingressen och då i den hävdvunna formen. Det är sålunda, synes det mig, en praktisk och lätt tillämplig form, som man på detta sätt vinner, och det är det, som gjort, att regeringen bestämt sig för att förfara på detta sätt i avseende på denna fråga. Vi vinna därigenom precis vad som åsyftas och det sammanfaller med vad som var en berättigad tanke i herr Clasons anförande, att man skall klart säga ifrån vem som står bakom en författning. Om det står ovanför en utfärdad författning, att det är Kungl. Maj:ts kungörelse eller Kungl. Maj:ts förordning, så är det tydligt, vem som står bakom författningen, och därtill kommer, att den är underskriven på det sätt som sker. Däremot kan jag omöjligen följa herrar Clason och Reuterskiöld i den uppfattningen, att det skall vara av oerhört stor vikt att ytterligare, efter rubriken, i ingressen upprepa vad som redan står i rubriken, även om man försöker visa, att man någon gång i gångna tider haft en sådan uppfattning, att särskild ingress skulle vara behövlig i dylika fall.

*Ang. formen
för utfärdande
av författningar.
(Forts.)*

Beträffande en mängd frågor, som här berörts, skall jag inskränka mig till att säga, att den debatt, som här har förts, utom allt tvivel — både i pressen först och sedan här — mycket väl kan hava tagit tid i onödan i anspråk. Men det är verkligen icke vårt fel, att saken fått så stora dimensioner, att den på detta sätt sysselsatt den allmänna meningen. Vi hava aldrig betraktat denna sak annat än som en obetydlig förenkling, och därför förefaller det mig, att alla de stora utläggningar, som hava knutits till densamma, skulle kunnat vara väsentligen ogjorda. Jag har aldrig för min del kunnat förstå, att man skulle behöva se i denna sak så mycket, och så lömska avsikter, som man på sina håll har gjort. Därtill måste jag säga, att förefunnnes sådana slags avsikter, skulle det verkligen icke överensstamma med vår läggning att vilja dölja och smyga in dem på detta sätt genom omvägar, så att ingen märkte, vad som skedde.

Det är visst, att i hela denna sak kvarstår endast det faktum, att man har velat göra en förändring, som man trodde skulle kunna ske, utan att på minsta sätt tydligheten om vem som utfärdad ifrågavarande författningar skulle kunna lida något intrång. Då man vidtagit denna förenkling, har man icke behövt något särskilt beslut i statsråd, eftersom det helt naturligt gått till på det viset, att författningen har godkänts precis sådan som den blivit utfärdad och som man var överens om, att den borde utfärdas. Däruti ligger ett införande av den nya formen på enklast möjliga sätt utan någon som helst möjlighet till missförstånd och utan några behov av deklARATIONER på förhand, huru för framtiden skall förfaras.

Ang. formen
för utfärdande
av författ-
ningar.
(Forts.)

Herr Reuterskiöld: Hans excellens har nyss förklarat, att det föreligger en missuppfattning i mitt svar, men jag tror emellertid, att detta icke alls är fallet. Jag förstod mycket väl, att hans excellens endast åsyftade lagar, ty det är dessa Konung och riksdag gemensamt besluta. När det gäller förordningar om beskattning, är det riksdagen ensam, som beslutar, men Kungl. Maj:t, som verkställer detta beslut. Hans excellens håller mycket fast på, att när i rubriken anges att *Kungl. Maj:t* är upphovet, så behöver icke ingressen också göra det. Jag ber då få stryka under, vad jag förut påpekade, att även i medicinalstyrelsens och kommerskollegii kungörelser heter det, t. ex. "Kommerskollegii kungörelse" etc. och ändå säges det sedan i kungörelsen, vem det är som utfärdar kungörelsen. Likaså börja de akter, som avses i RF § 23, både i rubrik och text med ordet Kungl. Maj:t.

Jag skall emellertid icke upphålla mig vid den saken, utan i stället beröra det sista, som hans excellens yttrade. Han yttrade, att det var icke regeringens fel, att frågan kommit under diskussion, ty regeringens avsikt var endast att åstadkomma en förenkling — kanske var det en obetydlig förenkling, men det var i alla fall en förenkling. Hans excellens menade, att regeringens avsikt var i detta fall alls ingen annan än den att åstadkomma förenkling. Nu betvivlar jag icke ett ögonblick, att det varit regeringens avsikt eller deras, som gjort förändringen eller samtyckt därtill. Men om andra finna, att denna avsikt till en förenkling för det första icke kan förverkligas och icke har förverkligats och för det andra beror på ett missförstånd, vilket Kungl. Maj:ts kansli måhända kunnat undanröja, om där funnits nödig vakenhet och insikt, då finnes anledning för dessa andra, speciellt inom riksdagen, att förspörja sig om huru det verkligen förhåller sig med saken. En sak kan kanske i gärningsmannens ögon förefalla överensstämmande med hans syften, men för andra framstå såsom beroende på att den, som vidtagit åtgärden, icke överskådat konsekvenserna och sammanhanget, och då är det helt naturligt, att man icke velat låta vederbörande få fortgå på den inslagna vägen, utan att förhållandet påpekas. Resultatet har ju ock blivit, att P. M. ej längre i sin viktigaste punkt följes, utan lär den gamla formeln oförändrad, enligt hans excellens ord, komma att bevaras. Därmed är det riktiga i sakens påtalande visat.

Nu sade en ärad talare på Kopparberglänsbänken, att det egentligen var konstitutionsutskottets sak att pröva detta fall, och att man borde vänta med debatten till dess. Jag behöver knappast svara honom. Hans excellens har själv svarat, att förändringen icke varit Kungl. Maj:ts verk, utan skett ändå. Då vet den ärade ledamoten av konstitutionsutskottet mycket väl, att utskottet icke kan göra någonting häråt, efter ty det finns intet protokoll om saken. Slutligen vill jag säga, att, om ej pressen behandlat denna sak, vilket skedde före interpellationen, så skulle interpellationen icke kommit vid den tidpunkten, utan konstitutionsutskottet på annan väg fått söka svaret på frågan, om protokoll saknas. Nu behövs det ej. För övrigt fanns heller i sak ingen anledning att vänta. Skall man fråga, skall frågan göras i tid.

Herr Winberg: Det kan vara intressant att konstatera, att riksdagens första kammare av allt att döma nu i dag måtte ha före en för svenska folket synnerligen viktig fråga. Jag har visserligen litet svårt att förstå, vari det riksviktiga i denna fråga ligger, men den tyckes i alla fall vara den viktigaste frågan vid denna riksdag att döma av det intresse den samlat.

Den framförda interpellationen är av viss betydelse ur två synpunkter. Först och främst förefaller det mig, som om det skulle vara omöjligt för riksdagens första kammare att nu vidare praktisera vad som förekommit någon gång förut, att den avslår en framställd interpellation, ty sedan denna interpellation har beviljats, lär icke riksdagens första kammare med bibehållen heder kunna avslå någon sådan, utan att det framstår som en partisk åtgärd från kammarens sida. I övrigt har interpellationen också en viss betydelse ur den synpunkten att den visar, vilket sinne för proportioner och realiteter man har på det håll, som den ärade interpellanten tillhör. Såvitt jag vet, är denna fråga det enda spörsmål, som hittills från borgerligt håll vid innevarande riksdag framförts till regeringen. Och det icke minst märkvärdiga är, att den ärade interpellanten, såvitt jag icke är dåligt underrättad, representerar den s. k. "nya bondedemokratien". Allt detta ställer i blyxtbelysning, huru man på det hållet ser saker och ting i samhället. Jag vill i förbigående gentemot interpellantens uttalande i första anförandet här erinra om att det synes mig, som om han använde ett något för kraftigt språk, då han tillhör det lojala borgerliga lägret. Han gjorde nämligen gällande, att efter denna reforms genomförande är det "något viljelöst väsen", som kommer att utfärda förordningar och påbud. Jag skall icke ingå på frågan, huruvida icke karaktéristiken är rätt så träffande, men jag tycker, att det är ett kraftigt uttryck för att komma från borgerligt håll.

Nu vill jag emellertid säga ett par ord, vari jag skulle vilja sammanfatta lärdomen eller kontentan av vad som förekommit omkring denna interpellation och anledningen därtill. Det visar sig, hur ofantligt rätt vi haft på det håll, som jag representerar, att det icke går så lekande lätt att sätta sig på regeringsbänken för att genomföra vittgående reformer här i samhället, ty så fort man tager på till och med en av de allra minst framträdande oegentligheterna i den nuvarande samhällsordningen, kommer genast en väldig storm till synes. Jag undrar, om icke det nuvarande regeringspartiet har mycket att lära av denna lilla bagatell. När det väckt en sådan opposition, då man bara har velat röra vid denna lilla anomali, vad skulle det icke då bliva, om man rörde vid något, som är av betydelse för eller står i kontakt med det ekonomiska och verkliga livet, vars faktorer äro av den största betydelse? Det bör icke vara alldeles utan intresse, om man efter vad som här förekommit påpekar detta förhållande.

Eftersom den nuvarande regeringen, låt vara i mycket blygsamma former, beträtt reformstråten, där den ansett sig kunna göra det utan att väcka alltför stor opposition, skulle jag vilja höra, om det icke skulle

*Ang. formen
för utfärdande
av författningar.
(Forts.)*

Ang. formen
för utfärdande
av författ-
ningar.
(Forts.)

vara möjligt, att regeringen tager något steg vidare åtminstone beträffande sådana åtgärder, som icke bestämt och distinkt äro fastställda i grundlagen. Jag tänker här närmast på, huruvida man icke kunde slippa den där "militärbevakningen" vid riksdagens öppnande och avslutande. Det förefaller mig, som om t. o. m. en rätt så handlingskraftig krigsminister skulle kunna få utlopp för sin handlingskraft på annat sätt än att ställa bevakning för riksdagsmännen vid vissa tillfällen. Dessa stackars ynglingar skola stå där, tills de svinna. Riksdagsledamöterna kunna därigenom få den uppfattningen, att vår krigsmakt icke i något avseende är mäktig att fylla de uppgifter, som man ställer på den. Jag har icke några överdrivna krav på regeringen, men om den vill taga ytterligare något steg på reformernas väg så skulle den t. o. m. kunna räkna på min kommunistiska vördnad.

Herr E k m a n, K a r l J o h a n: Herr talman! Jag räknar för min del som en särskild vinst av interpellationen, att man från statsrådsbänken fått en bestämd förklaring, att det uti handlingar av ifrågasvarande slag bör sägas ifrån, vem som står där bakom. Promemorian var härutinnan oklar.

Emellertid kan jag icke underlåta att vid detta tillfälle uttala min förvåning över att anordningar på detta sätt vidtagas och beslut fattas, utan att Kungl. Maj:t i statsrådet får tillfälle att fatta beslut. Det har börjat på sista tiden bliva alltmera vanligt, att statsrådets medlemmar på detta sätt på egen hand fatta beslut, utan att sådana återfinnas i statsrådsprotokollen. Jag kan erinra om en sådan sak som t. ex. Ålandsexpeditionen häromåret, som anordnades utan varje beslut av Kungl. Maj:t i statsrådet. Beslutet rörande ett så viktigt företag återfanns icke i statsrådsprotokollen, vilket också anmärktes vid granskningen inom konstitutionsutskottet. På samma sätt har det börjat praktiseras, att så snart det händer någonting någonstades på jordklotet, strax får man se i pressen, att lyckönskningstelegram avsänts å svenska regeringens vägnar, undertecknat av hans excellens statsministern. Det är icke så alldeles oskyldiga gratulationer detta. Vi minnas, hurusom tyska regeringen på detta sätt lyckönskades efter Kappkuppens misslyckande. Kanske få vi en vacker dag se, att franska regeringen gratuleras till att hava lyckats avvärja varje revision av Versaillesfreden. Vem vet? Senaste telegrammet gällde den nyss öppnade internationella domstolen i Haag. Intrycket förmildras emellertid av att på sista tiden uppträtt en konkurrent, nämligen baron Adelswärd, som till domstolen i Haag skickade icke mindre än två telegram, under det att statsministern skickade bara ett. Dessa telegram voro ju rätt oskyldiga, men andra kunna hava sina konsekvenser; och det är att tillråda en viss försiktighet, när man uppträder å regeringens vägnar utan att hava ett lagligen fattat beslut bakom.

Genom interpellationen har fastslagits, att åtminstone lagar och författningar icke få utfärdas utan i grundlagsenlig ordning och efter därom vederbörligen fattat beslut. Det var i alla händelser icke fallet

med ifrågavarande promemoria, som till sitt syfte och verkan hade författnings karaktär. Ty det kan icke förnekas, oaktat hans excellens statsministern velat göra gällande motsatsen, att denna promemoria, utfärdad i justitiedepartementet och avsedd att gälla samtliga departement, hade karaktären av en förordning och måste åtlydas. Jag anser detta vara obehörigt och det bör icke för framtiden upprepas.

*Ang. formen
för utfärdande
av författ-
ningar.
(Forts.)*

Herr Lindhagen: Jag skall endast be att få tillägga som förklaring, varför jag ansett, att denna sak har ganska stor betydelse, att enligt min uppfattning och på grund av min genomlevda långa erfarenhet detta bindande av ämbetsmannakåren och i synnerhet den högre ämbetsmannakåren med mångahanda gyllene band haft ett ofantligt skadligt inflytande på dess sociala kompetens. Därför skapas hos dem säkerligen en viss olustförmimelse, när man börjar plocka bort dylika ledband.

Det är min skyldighet tillägga, att — enligt vad man nu fästat min uppmärksamhet på — redan den första socialdemokratiska regeringen avskaffade i statsrådsprotokollen beteckningen excellens för de två främsta ministrarna. Man får då hoppas, att titeln excellens småningom kommer på avskrivning även i övrigt, trots att greve Hamilton efter mitt anförande med särskild betoning utropade orden: "hans excellens". Vidare får jag som bevis på att tiden så småningom börjar lossa de gyllene fjättrarna framhålla, att redan den senaste liberala regeringen avskaffade uniform i konseljen, och att den sista liberala statsministern samt hela den socialdemokratiska ministären för hela sin personliga del avskaffat ordensväsendet. Då är den saken också på väg mot sin slutliga avskrivning.

Herr Lyberg: Herr talman! Jag har begärt ordet bara för att söka undanröja ett litet missförstånd från den ärade interpellantens sida med hänsyn till vad jag nyss yttrade. Jag har väsentligen invänt mot interpellanten, att han gjort ett alltför stort nummer, ett alltför stort *politiskt* nummer av en sak, som i och för sig är en bagatell. Jag har tillagt, att, då interpellanten och andra velat förhöja intrycket av angreppet mot regeringen genom att angiva regeringsåtgärden eller den tilltänkta regeringsåtgärden som grundlagsstridig, det synts mig, dels som om anmärkningen i denna del icke kommit fram i lämplig ordning, dels att det varit att gå konstitutionsutskottets överläggningar i förväg. Och detta har jag funnit särskilt märkvärdigt, då interpellanten, liksom herr Clason, har möjlighet att eventuellt få fram frågan till överläggning inom konstitutionsutskottet.

Som nu saken utvecklats sig, vill jag passa på tillfället och påpeka, att här rör sig debatten, icke om en regeringsåtgärd eller ens tilltänkt regeringsåtgärd, utan huvudsakligen om en promemoria, som är avfattad och uppsatt av en tjänsteman, vilken icke har något som helst parlamentariskt ansvar, och för vars åtgärd, så länge den icke tagit sig uttryck

Ang. formen för utfärdande av författningar. i någon regeringshandling, regeringen icke kan hava någon parlamentarisk ansvarighet. Huruvida tjänstemannen haft felaktig uppfattning om det riktiga eller lämpliga, borde knappast giva anledning till debatt här i kammaren.

(Forts.)

Herr Cla son: Jag uppkallades av herr Lybergs första anförande. Med anledning av hans sista skall jag dock först tillåta mig säga, att om en promemoria offentliggöres, som innebär ett bestämt direktiv i fråga om sättet för författningars utfärdande, så betyder det, skulle jag vilja betona, att antingen har ett sådant direktiv givits från vederbörande statsråd eller också har vederbörande departementstjänsteman överträtt sin befogenhet. I båda fallen är emellertid vederbörande statsråd ansvarig för vad som skett i hans departement.

Jag uppkallades emellertid som sagt av herr Lybergs första anförande, då han ville rikta en anmärkning emot mig därför att jag skulle hava tillåtit mig något förhandsbedömande i denna fråga. Jag skall då be att få erinra om hur jag blev indragen i den pressdebatt, som föregick denna interpellation. Det skedde därför att, vid en tidnings förfrågan hos en av statsrådets medlemmar om huru denna förordning hade tillkommit, så gavs det svaret, i den form det då framfördes till mig, att jag bättre kände till den saken än någon annan. Det var alldeles självklart att då hela åtgärden var för mig fullständigt främmande, tills jag genom herr Reuterskiöld fick kännedom om den utfärdade promemorian, jag måste bestämt avvärja det sken av förhandskännedom om denna sak, som vederbörande tidning hade uppfattat ligga i vederbörande statsråds svar. Sedan därefter promemorian var offentliggjord, interpellationen väckt och frågan om grundlagsenlighet eller icke grundlagsenlighet bragts å bane, blev jag tillspord om min uppfattning därom och jag kan icke finna, att min ställning som medlem av konstitutionsutskottet kan hindra mig att rörande frågor, som äro offentliga, avgiva ett omdöme, huruvida jag anser en åtgärd vara grundlagsenlig eller icke grundlagsenlig. Det händer oupphörligen att jag såväl från statsråd som andra får frågor om grundlagsenligheten av både tilltänkta åtgärder och föregående åtgärder, och jag anser mig vara berättigad att svara på dem, när jag icke yppar något som bör vara hemligt. Mitt svar i föreliggande fall var emellertid endast det, att om den ifrågavarande promemorian avsåg lagar, som beslutits av konung och riksdag gemensamt och skulle utfärdas enligt § 81 riksdagsordningen, så ansåg jag den i denna del vara stridande emot § 81. Det svaret tror jag icke på något sätt kan anses vara stridande emot den befogenhet, som jag har. Jag tillade, att frågan om ärendets grundlagsenlighet i övrigt torde bliva föremål för särskild prövning, vilken hänvisning jag även torde varit berättigad att avgiva, och jag sade också det, att man även kunde bedöma saken med hänsyn till dess lämplighet eller olämplighet, men något annat har jag icke sagt. Att jag sedan i dag deltagit i debatten här är alldeles självfallet på grund av de upplysningar, som givits under densamma.

I anledning av hans excellens herr statsministerns sista yttrande vill jag säga, att då, om jag icke missuppfattade detsamma, däri gjordes gällande, att regeringen icke ansett sig böra deklarerera, huru för framtiden skulle förfaras i avseende å rubriker eller ingresser till lagar och författningar, så upprepar jag vad jag sade i mitt första anförande, att då har denne departementstjänsteman överskridit sin befogenhet, när han utfärdat en promemoria, som just innehåller dylika direktiv.

*Ang. formen
för utfärdande
av författningar.
(Forts.)*

Herr Trygger: Herr talman! Endast några ord med anledning av herr statsministerns understrykande av sitt förra uttalande, i vad det avsåg, hur regeringen tänkt i framtiden förfara vid utfärdandet av författningar, som av Konung och riksdag gemensamt beslutas.

Herr statsministern strök under, att ifall i rubriken Kungl. Maj:t icke nämnes, såsom fallet är då det står "lag", skall på sedvanligt sätt i ingressen givas ett uttryck för att Kungl. Maj:t har utfärdat författningen, men däremot, ifall det i rubriken står Kungl. Maj:ts kungörelse eller dylikt, skall, om det är en författning, där konungens och riksdagens samstämmade beslut tillkomst, i ingressen icke särskilt angivas, att det är Kungl. Maj:t, som utfärdat författningen. Detta låge redan i rubriken.

Som jurist uttalar jag mig nu i denna fråga och såsom sådan måste jag betona, att enligt min uppfattning den framhållna skillnaden icke är riktig. Den grundar sig på ett sammanblandande av karaktären av en rubrik och karaktären av en ingress i en författning. Rubriken är endast en deklaration om vad det är fråga om för en sak, ett karakteriserande av vad det är för något, som följer i författningen, men ingressen är den auktoritativa förklaringen om att vad som kommer efteråt skall gälla. Och då det särskilt föreskrives i grundlagen, att vissa författningar skola utfärdas i Konungens namn, menas det och måste menas just det, att denna auktoritativa förklaring skall vara utfärdad i Konungens namn, alltså att den skall stå i ingressen. För övrigt vill jag säga, att jag icke ett ögonblick trott, att regeringen haft någon avsikt att genom denna förändring i någon mån komma till livs grundlagens bestämmelser angående konungadömet, dess befogenheter och dess ställning, men jag kan icke frigöra mig ifrån det intrycket, att man kanske har tagit denna sak något för lättvindigt, att man uppfattat den såsom en bagatell och därför underlåtit att göra de noggranna undersökningar, som även i detta fall hade bort komma ifråga.

Då herr Winberg sade, att det är ett bevis på vilket sinne för proportioner man saknar, då man i denna kammare vill över huvud taget behandla denna sak, tror jag verkligen, att detta icke är berättigat, ty där det finns en grundlagsbestämmelse, är det alldeles uppenbart, att innan man handlar, det är av stor vikt att noga undersöka, hur man bör handla. Följaktligen, om enligt riksdagsmedlemmars uppfattning man icke har handlat fullt riktigt, är det en ganska viktig

Ang. formen för utfärdande av författningar. sak att få detta påpekat även genom en debatt, sådan som den ifrågasatt varande.

(Forts.) För övrigt dementerade herr Winberg sig själv, ty han höll ett anförande, som icke var alltför kort, och han tycks sålunda även själv sakna sinne för proportioner.

Dessutom förde han in en alldeles ny sak, nämligen frågan om honnörsvakten vid riksdagens öppnande, men det vet ju herr Winberg, att det är ett artighetsbevis mot folkets representanter — mot honom och mot oss allesamman, och det behöver han icke reagera så starkt emot.

Det enda jag vågar hemställa till regeringen är att, när Kungl. Maj: t definitivt kommer att bestämma, hur man skall gå tillväga vid ifrågavarande författningars utfärdande, regeringen behagade ännu en gång taga under noggrant övervägande, huruvida det kan vara riktigt att göra den olikhet i promulgationsformen beroende på rubrikens innehåll, som hans excellens herr statsministern förde fram — herr Lindhagen behagade ursäktas, att jag använder uttrycket "excellens", men det gör jag av samma skäl som jag om herr Lindhagen skulle säga "herr borgmästaren".

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran bevillningsutskottets betänkanden nr 3 och 4.

Herr statsrådet *Nothin* avlämnade Kungl. Maj: ts propositioner: nr 61, angående förändring av professor C. Wimans personliga professur till en ordinarie professur i paleontologi och historisk geologi m. m.; och

nr 66, angående pension å allmänna indragningsstaten åt verkmästaren B. J. Ljungberg.

Ang. omläggning av det kommunala skatteåret. Föredrogos ånyo konstitutionsutskottets utlåtande, nr 2, i anledning av väckt motion angående omläggning av det kommunala skatteåret m. m.

I en inom första kammaren väckt motion, nr 77, hade herrar *Johansson, August, och Pettersson, Olaus*, hemställt, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj: t anhålla, att Kungl. Maj: t ville, med beaktande av i motionen anförda synpunkter, låta utarbета och för riksdagen framlägga förslag om det kommunala skatteårets tillbakaflyttande, i likhet med vad som skett för kronoskattens erläggande; att skatten uttoges samma år, som inkomsten åtnjötes, och att skatten uttoges procentuellt av alla under skatteåret vid vecko- eller månadslönens utbetalande; samt att arbets- eller lönegivare, vari även staten borde inräknas, ålades att ansvara för skattens erläggande för alla skatteskyldiga, som i ena eller andra formen hos dem åtnjöte lön eller inkomst.

Utskottet hade i det föreliggande utlåtandet på återopade grunder hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

*Ang. omläggning av det kommunala skatteåret.
(Forts.)*

Herr Johansson, August: Herr talman! Då konstitutionsutskottet efter behandlingen av denna motion avstyrkt den, men därvid uttryckligen uttalat sympatier för en av punkterna i densamma, vill jag icke försvara motionen, utan endast med några ord omnämna, varför vi hava kommit fram med den.

Saken är den, att vi hade tänkt oss att på ett eller annat sätt genom motionen kunna påskynda åtgärderna för att lättare och fortare än nu kunna indriva kommunalskatterna.

Detta är nämligen svårt för oss, som bo på landet i närheten av mindre industrisamhällen, där det finns olika arbetarestyrkor och där det icke finns ens tillräckligt med bostäder för dem, utan där arbetarna flytta ut till de kommuner, som äro belägna omkring samhällena och bosätta sig där under ett par tre år för att kanske sedan avflytta. De lämna då mången gång efter sig i kommunerna en skatterest, som måste uppföras på röstlängd och sedermera i de flesta fall avskrivas.

Då det nu är så, att varje röstberättigad inom kommunen har rätt att rösta för större eller mindre anslag inom densamma, så har dylika försumlige skattebetalares kunnat leda till svårigheter; jag skall be att av de många fallen endast få påvisa ett enda.

År 1919 var en större skolfråga uppe i den församling, varintill jag bor. Det var två olika förslag, som lågo på kyrkostämmans bord. Då visade det sig, att av de många industriarbetare, som voro närvarande på stämman, det största anslaget genomdrevs — det anslag som lantbrukarna i allmänhet voro emot. Detta anslag gick upp till 200,000 kronor.

När sedan första utdebiteringen skedde, år 1920, voro fabrikerna i gång och arbetarna hade god arbetsförtjänst. Om skatten hade kunnat få tagas ut då, hade de kunnat betala den, men skatten kom först 1921 och då hade den ena fabriken efter den andra lagt ned sin verksamhet i början på år 1921. Detta gjorde, att en del arbetare flyttade ifrån orten, och de andra voro utan arbete och kunde icke betala denna skatt. Nu finns det på restlängden cirka 5,000 kronor, som kommunen icke kan få ut, utan måste avskriva.

Vi tänkte vid väckandet av denna motion att, om det kunde bliva så, att arbetarna finge betala sin skatt genom avdrag, då avlöningen utlämnades, detta vore ett steg i den riktningen att kunna få ut skatterna jämnare i församlingarna. Då man nu har lämnat rättigheter till var man, bör man också, enligt vårt förmenande, söka ordna det så, att skyldigheterna uppfyllas, så att icke kommunerna härför råka i större svårigheter och utgifter än nödigt är.

Jag har, herr greve och talman, intet yrkande.

Ang. omlägg-
ning av det
kommunala
skatteäret.
(Forts.)

Herr Cla son: Det framgår av utskottsutlåtandet, att utskottet ingalunda saknat intresse för de av motionärerna berörda frågorna om bättre åtgärder för skatternas indrivande, men dessa frågor äro ju redan bragta under utredning. Om det kan tillfredsställa motionärerna, att jag här gör den förklaringen, att jag livligt önskar, att vid denna utredning särskild uppmärksamhet skall ägnas åt det i motionen framförda önskemålet, så skall jag be att få understryka den saken.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt.

Om ändrade
bestämmelser
rörande stads-
fullmäktiges
beslutsmässig-
het m. m.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande konstitutionsutskottets utlåtande, nr 3, i anledning av väckta motioner om ändring av 40 § i förordningen om kommunalstyrelse i stad.

I en motion i första kammaren, nr 16, hade herr *Johansson, Johan*, i Friggeråker, hemställt, att riksdagen för sin del ville antaga följande ändring av K. F. 21 mars 1862 om kommunalstyrelse i stad § 40:

"Stadsfullmäktige må ej ärende företaga eller däri besluta, såvida icke flere än hälften av dem äro tillstädes. Är — — — — av de övriga tillstädesvarande icke överstiger hälften av fullmäktiges hela antal — — — — — företagande. Ordförande — — — — — upplösas."

I två motioner, nr 78, i första kammaren av herrar *Vrang* och *Lundell* samt nr 96 i andra kammaren av herr *Magnusson* i Skövde m. fl., hade hemställts, att § 40 i nu gällande förordning om kommunalstyrelse i stad måtte erhålla sådana tilläggsbestämmelser, att

1:o) planmässigt uteblivande från stadsfullmäktigesammanträde i avsikt att hindra besluts fattande bestraffades med verksammare böter, än nu vore förhållandet, som att

2:o) då sådant uteblivande uppenbarligen föreläge, de vid sammanträde närvarande skulle vara beslutsmässiga, så snart minst hälften av antalet ledamöter vore tillstädes.

Utskottet hade i det förevarande utlåtandet på anförda skäl hemställt,

1) att riksdagen, med bifall till motionen I: 16 och i anledning av motionerna I: 78 och II: 96, måtte för sin del antaga följande

Förslag till lag

om ändrad lydelse av § 40 i förordningen om kommunalstyrelse i stad den 21 mars 1862.

Härigenom förordnas, att § 40 i förordningen om kommunalstyrelse i stad den 21 mars 1862 skall erhålla följande ändrade lydelse:

§ 40.

Stadsfullmäktige må ej ärende företaga eller däri besluta, såvida icke flera än hälften av dem äro tillstädes. Är till följd av stadgandet i § 33 tillstädesvarande ledamot hindrad att deltaga i handläggning av visst

ärende, må den omständighet, att antalet av de övriga tillstädesvarande icke överstiger hälften av fullmäktiges hela antal, ej utgöra hinder för ärendets företagande.

Ordförande — — — — — upplösas.

2) att riksdagen i anledning av förevarande motioner måtte för sin del antaga följande

Om ändrade bestämmelser rörande stadsfullmäktiges beslutsmässighet m. m.
(Forts.)

Förslag till lag

om ändrad lydelse av § 22 i förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862.

Härigenom förordnas, att § 22 i förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862 skall erhålla följande ändrade lydelse:

§ 22.

Stadsfullmäktige må ej ärende företaga eller däri besluta, såvida icke flera än hälften av dem äro tillstädes

Stadsfullmäktig, — — — — — upplösas.

3) att motionerna I: 78 och II: 96, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet förut hemställt, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservationer hade avgivits

A) av herrar *Hellberg*, *Thulin* och *Lyberg*, vilka av i reservationen angivna orsaker ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen i anledning av förevarande motioner ville i skrivelse till Konungen anhålla, att fråga om ändrad bestämmelse angående stadsfullmäktiges beslutsmässighet måtte tagas under omprövning i sammanhang med den utredning, som kunde komma att verkställas i enlighet med den av nästlidet års riksdag till Konungen avlåtna skrivelse om en allmän, i huvudsak formell revision av kommunallagarna, samt att motionerna i övrigt icke måtte föranleda någon riksdagens vidare åtgärd.

B) av herrar *Ljunggren*, *Vrang*, *Jansson* i Edsbäcken och *Bäckström*, vilka dock ej antytt sin mening.

Punkten 1.

Herr *Lyberg*: I nu föreliggande utskottsutlåtande föreslås, att en bestämmelse i förordningen om kommunalstyrelse i stad, enligt vilken minst 2/3 av stadsfullmäktige skola vara närvarande för att stadsfullmäktige skola vara beslutsmässiga, skall ändras därhän, att för beslutsmässighet fordras, att mer än hälften av stadsfullmäktige äro tillstädes. Mot detta utlåtande har reservation anmälts av ett antal utskottsledamöter. Jag kan ju icke säga, att denna fråga är så synnerligen riksviktig. I likhet med utskottsmajoriteten ha jag och mina medreservanter visserligen ansett det synnerligen angeläget, att ifrågasvarande bestämmelse icke, såsom i enstaka fall på sista tiden skett, utnyttjas i syfte att förhindra stadsfullmäktige att behörigen utöva sin beslutanderätt, men vi hava ändå icke trott, att man för den skull

Om ändrade
bestämmelser
rörande stads-
fullmäktiges
beslutsmässig-
het m. m.
(Forts.)

ögonblickligen behövde vidtaga en lagstiftningsåtgärd. Med hänsyn till den ansvarskänsla, som ju dock i allmänhet präglar de kommunala representationerna, och framför allt med hänsyn till det starka ogillande, som träffat det åsyftade fallet av obstruktion, hava vi känt oss ganska förvissade om att något upprepande knappast kan befaras, åtminstone icke behöver befaras under den närmaste tiden.

Det har då synt oss vara rätt så onödigt att omedelbart besluta en lagändring, ändring av ett lagbud, som i alla fall funnits till sedan kommunallagarnas tillkomst, som i och för sig givetvis är till gagn för kommunalförvaltningen, och som tidigare icke varit förbundet med några påtagliga olägenheter. Vi hava i allt fall ansett, att med sänkning av antalet stadsfullmäktige, som behöva vara närvarande för att stadsfullmäktige skola vara beslutsmässiga, skulle kunna anstå, tills man finge en utredning, huruvida icke möjligen man kan uppnå motionärerens syfte genom någon mindre jämkning av bestämmelsen och därigenom nå detta syfte på ett lämpligare sätt, än som nu ifrågasatts.

Jag vill peka på en väg. Det förefaller mig som man lämpligen skulle kunna låta den nuvarande quorumbestämmelsen såsom allmän regel kvarstå, men göra det lilla tillägget, att, för den händelse ett ärende vid ett tillfälle icke kan av stadsfullmäktige avgöras på grund av den förefintliga quorumbestämmelsen, stadsfullmäktige vid ett till nyes utlyst sammanträde skola vara beslutsmässiga, om minst hälften av ledamöterna äro närvarande. Det är tämligen tydligt, att man på det viset fortfarande har kvar sporen på de enskilda stadsfullmäktigeledamöterna att så mangrant som möjligt komma tillstädes, vilket givetvis är av betydelse för kommunalförvaltningen. Å andra sidan får man en bestämmelse, som fullständigt och fullständigare än enligt utskottets förslag skulle utesluta möjligheten att på ett effektivt sätt göra obstruktion.

För övrigt har det synt oss lämpligt att i ett sammanhang verkställa undersökning angående frågan, huruvida de många och skiftande quorumbestämmelserna i kommunallagarna över huvud äro lämpligt avpassade, och om icke kanske i ett eller annat hänseende den nuvarande bristen på uniformitet kunde försvinna, i den mån detta nu kan anses vara en brist och icke faktiska förhållanden påkalla olikheten i bestämmelsernas avfattning.

Nu har det varit tämligen klart, åtminstone för mig, att spørsmål, alldeles likartade med det här förevarande, borde komma till behandling vid den revision, varom sistlidet års riksdag skrivit till Kungl. Maj:t. Och jag har verkligen tyckt, att med den här frågan och dess prövning skulle kunna anstå, tills detta revisionsarbete kommer i gång. Det är en smaksak, om man skall gå på avslag, med hänsyn till vad jag sålunda anfört, eller om man skall anse saken vara värd en skrivelse till Kungl. Maj:t.

Med den uppfattning vi reserverar haft rörande det motionsvis framförda förslaget, ha vi givetvis icke haft någon anledning att biträda det förslag angående ändring av quorumbestämmelsen för *Stockholms*

stad, vartill konstitutionsutskottet självt tagit initiativ. Vi sätta för övrigt ifråga, huruvida det verkligen är så självfallet lämpligt och nödvändigt, att en bestämmelse, som gäller för städer i allmänhet, också skall gälla för Stockholms stad. Det är nog så i allmänhet, att stadsfullmäktige i Stockholm själva anse, att bestämmelserna för Stockholm skola vara av en annan innebörd än de, som gälla för våra städer i gemen. Och det har också syns mig en smula egendomligt, att motioner, som föreslå *lindring* av en quorumbestämmelse i syfte att *förhindra* obstruktion vidkommande Stockholm, föranlett, att det föreslås en ändring, som betyder *skärpning* av gällande quorumbestämmelse, och som ger *en möjlighet till obstruktion*, som nu icke finnes. Ty med den ändring av förordningen, som här ifrågasättes, kan den ena halvan av stadsfullmäktigekåren effektivt obstruera till förhindrande av beslut av den andra stadsfullmäktigehalvan, biträdd av ordförandens eller lottens utslagsröst.

Om ändrade bestämmelser rörande stadsfullmäktiges beslutsmässighet m. m.
(Forts.)

Vi reservanter ha, kort sagt, tyckt, att det är en liten smula förhastat att besluta en ändring i anledning av vad som förevarit. Vi ha tyckt, att ett sådant förhastande är att visa nästan alltför stor uppmärksamhet och alltför känslig uppmärksamhet mot de obstruerande i Hjo.

Jag hemställer om bifall till den av herr Hellberg m. fl. avgivna reservationen.

Herr Vrang: Herr greve och talman! Det är för en nybörjare här i kammaren tvivelsutan synnerligen vanskligt att — åtminstone med utsikt till framgång — i sitt första anförande göra opposition mot det mäktiga konstitutionsutskottet.

Då emellertid den utskottsmajoritet, som dikterat nu föreliggande förslag, knappast kan kallas överväldigande, och å andra sidan minoriteten innesluter flera på det stadskommunala området synnerligen erfarna män, då jag icke kan biträda det slut, till vilket utskottsmajoriteten kommit, samt jag slutligen anmält reservation, utan närmare angiven motivering, ber jag dock om några minuters intresse för mina synpunkter i det föreliggande spörsmålet.

Förvisso kunna de motioner räknas i stort antal, som i denna kammar icke vunnit gehör, därför att förut gällande bestämmelser befunnits *icke vara till olägenhet*.

Konstitutionsutskottet har nu i föreliggande fråga kastat om nämnda ståndpunkt i så måtto, att en nu gällande bestämmelse om beslutsmässigt antal ledamöter inom stadsfullmäktige — jag begagnar i fortsättningen den av ålder gängse benämningen *quorum* — föreslås ersatt med en annan — och enligt min mening sämre — emedan utskottets majoritet anser, *att så utan olägenhet kan ske*.

Frånsett det nya i denna princip dristar jag mig bestrida, att ett bifall till konstitutionsutskottets förslag ej skulle medföra olägenheter, direkta och indirekta.

Det har såsom ett betydelsefullt belägg för utskottsmajoritetens

Om *ändrade* förslag bland annat anförts, att en såsom nyttig ansedd likformighet skulle vinnas inom såväl stadsfullmäktige och kommunalfullmäktige på landet som ock för Stockholms stadsfullmäktige.

bestämmelser rörande stadsfullmäktiges beslutsmässighet m. m.
(Forts.)

Beträffande därvid först *städerna* i jämförelse med *kommunalfullmäktige* har det påpekats, att quorum för dessa varit olika alltifrån institutionernas tillkomst. Skälen härtill hava förvisso varit flera. Inom städerna är ej blott *hela* den rent kommunala förvaltningen lagd under stadsfullmäktige utan dessa hava därtill allt mer börjat på andra förvaltningsgrenar, till exempel även skolväsendet, under sin beslutanderätt. Stadsfullmäktiges sålunda med åren allt mer omfattande och omväxlande arbete kräver i sin tur, att samma myndighet tillföres sakkunskap från allt flera områden, men det kräves ock, att samma sakkunskap vid förefallande behov finnes tillgänglig, samt att gällande författningar inskräpa och säkerställa nödvändigheten av att så stort antal ledamöter som möjligt finnes tillstädes vid sammanträdena. Nu föreliggande utskottsförslag giver därvidlag så långt ifrån någon hjälp, att det snarare, om ock indirekt, lägger ett litet hyende under dem, hos vilka den kommunala plikt känslan svalnat eller som av olika skäl vilja avhålla sig från deltagande i ett sammanträde. Om det också icke är i motiveringen till 1862 års kommunallagar utsagt, så torde det dock ej vara uteslutet, att här ovan skisserade tankegång därvid även legat till grund för städernas alltsedan gällande quorum. Den omständigheten, att hittills förslag till ändring i detta avseende endast ifrågasatts — men avslagits — en enda gång, nämligen år 1875, liksom ock att mig veterligt ingen ovilja mot nuvarande quorumbestämmelser sports från städerna i landet, styrker mig för övrigt i den uppfattningen, att åtminstone intet *behov* från städernas sida av ändrade quorumbestämmelser föreligger. Och varför vill man då påtvinga städerna en bestämmelse, som de varken önskat eller begärt och som dessutom kan bliva rent av *skadlig*, såsom jag strax skall söka påvisa?

Medan, såsom nyss sagts, stadsfullmäktige hava att handlägga en mängd skiftande frågor för hela kommunalförvaltningen, hava kommunalfullmäktige sitt verksamhetsområde avsevärt beskuret. Jag vill i detta sammanhang blott erinra om att till exempel vägunderhållet ombesörjes av *en* utanför stående myndighet, skolförhållandena av *en annan*. För de övriga ärendena *kan* ett quorum av hälften plus 1 vara tillräckligt — om jag även i detta fall endast med tvekan använder detta ord.

Av rent praktiska eller hänsynsskäl torde för övrigt quorum bland kommunalfullmäktige ha satts såsom skett. Det finnes kommuner med stor areal, från vars ytterkanter vederbörande ombud genom otjänliga väderleks-, väg- eller andra förhållanden kunna hindras att tillstädeskomma, liksom det ock i detta sammanhang bör påpekats, att landsbygdens mången gång otillfredsställande postförhållanden rent av kunna indirekt hindra kommunalfullmäktig att fullgöra sitt uppdrag.

Att med utskottsförslaget en större *formell* likställighet mellan stadsfullmäktige och kommunalfullmäktige skulle vinnas vill jag emellertid

icke bestrida, men helt annorlunda ställa sig emellertid förhållandena gentemot *huvudstaden*. En anordning, som i någon större omfattning — jag förutsätter nämligen, att om man slagit in på denna väg, förhållandena även i andra avseenden än beträffande quorum bringas i konformitet — skulle åstadkomma likformighet mellan Stockholm och landsortsstäderna, måste enligt min mening resultera i ett skadligt tillbakasättande av de sistnämnda.

Om ändrade bestämmelser rörande stadsfullmäktiges beslutsmässighet m. m.
(Forts.)

Huvudstaden har självfallet stora möjligheter att besätta varenda plats inom sin stadsfullmäktigekår med synnerligen väl kvalificerade innehavare, av vilka därför hälften plus 1 sålunda representerar mycken och tillräcklig kunskap och klokskap för att fatta på vederhäftigt omdöme grundade beslut, medan ett sådant lyckligt förhållande i fråga om tillgång till kvalificerade kommunalmän i de flesta fall icke förefinnes i landsortens städer. Dessutom hava huvudstadens stadsfullmäktige i sitt borgarråd och sitt stadskollegium med dess 15 (18) ledamöter tillgång till synnerligen kunniga och väl tränade krafter, som stå till stadsfullmäktiges förfogande ej blott vid ärendenas förberedande behandling utan ock under stadsfullmäktiges överläggningar.

Om man nu eftersträvar likformighet mellan Stockholm och rikets övriga städer, synes mig ej blott konsekvensen utan även omtanken om landsortsstädernas goda kommunalförvaltning fordra, att om landsortsstädernas stadsfullmäktiges quorum skall beskäras, dessa städer i gengäld komma i åtnjutande av de stora fördelar, som nu i förvaltningshänseende stå huvudstaden till buds. Men därom har utskottet intet sagt, intet antytt, än mindre föreslagit.

Konsekvensen av likformighetssträvandena borde väl ock i övrigt bli, att all stadsförvaltning så att säga upplinjerades efter samma schablon. Men vid sådant förhållande skulle arbetet med uniformitetens genomförande komma att få en omfattning, som till och med konstitutionsutskottets majoritet ej till hela dess vidd torde hava beräknat. Jag skall i all korthet belysa detta med ytterligare några få detaljer.

I Stockholm börjar stadsfullmäktiges tjänstgöring den 1 april, i landsorten den 1 januari. I Stockholm skall hållas minst ett sammanträde varje månad, för landsorten råder ej denna bestämmelse.

Dessutom kan jag mera i förbigående nämna några andra småsaker, som att till exempel borgmästaren i Stockholm är valbar till stadsfullmäktige, vilket icke är förhållandet i småstäderna. I Stockholm välja stadsfullmäktige utan vidare sekreterare, icke så i landsortsstäderna, där detta val skall ske av stadsfullmäktige på förslag av ordföranden. Stockholms stadsfullmäktige ha en ordförande samt en förste och en andre vice ordförande. I landsortsstäderna finnes, som bekant, endast en ordinarie och en vice ordförande o. s. v. (Jag skulle också kunna nämna, att böterna för förfallolöst uteblivande från stadsfullmäktigesammanträden i Stockholm räknas i kronor men i landsortsstäderna i riksdaler, för att påvisa, att även därvidlag likformighetssträvorna ha någonting att uträtta!)

I konstitutionsutskottets utlåtande förefinnes intet uttalande om

Om ändrade bestämmelser rörande stadsfullmäktiges beslutsmässighet m. m.
(Forts.)

ännu en myndighet, som även kunde böra ifrågakomma vid uniformerandet, nämligen landstingen. I landstingsförordningens § 34 föreskrives emellertid, att minst två tredjedelar av landstingets ledamöter måste vara tillstädes vid besluts fattande. Ett bifall till det föreliggande utskottsförslaget skulle alltså endast delvis — och endast till en mycket ringa del — befrämja de likformighetssträvanden, kring vilka utskotts-majoriteten samlat sig.

Främsta anledningen till att jag ur stadskommunal synpunkt fruktar för ett bifall till det föreliggande utskottsförslaget ligger naturligtvis på det ekonomiska området. Visserligen kan det invändas beträffande nu föreslaget quorum, att även om majoriteten hälften plus 1 är laglig, så innebär detta icke alls, att den i allmänhet ej skall vara större. Men likaväl som fall av obstruktion nu kunna inträffa, likaväl — och lika ofta — kunna ock fall inträffa, där de närvarande äro endast hälften plus 1. Vid ett sådant tillfälle skulle till exempel av en stadsfullmäktigekår om 40 ledamöter 21 erfordras för beslutsmässighet, och av dessa 21 vore i sin tur 11 tillräckliga för att diktera de närvarandes beslut. Ingenting hindrar dessa 11 — det vill säga något mer än en fjärdedel av hela stadsfullmäktige kåren — att fatta vittgående beslut om uttaxeringar, förutsatt att dessa hölles inom av lag givna gränser, och om de närvarandes beslut skulle tarva kvalificerad majoritet, uppginge denna i förevarande fall till lägst 14, det vill säga ungefär en tredjedel av hela stadsfullmäktige kåren.

Jag håller före, att det i här behandlade fall vore för vederbörande samhälle fördelaktigare att på grund av quorumbestämmelser intet sammanträde kunde hållas än att beslutanderätten skulle läggas eller ligga i händerna på en liten tillfällig majoritet, vars enda gemensamma kvalifikation vore, att den haft tillfälle att bevista sammanträdet. Andra beslut, som vid reducerat quorum direkt eller indirekt komme att inverka ofördelaktigt på debetsedlarna eller på stadsförvaltningens regelbundna gång, skulle ock kunna anföras, men jag skall ej upptaga tiden därmed.

Den av mig och herr Lundell väckta motionen har tillkommit såsom en gensaga mot den motion, som till huvudsaklig del varit grundläggande för utskottsmajoritetens förslag, och som alltså innebär att sönderslå en sextioårig quorumbestämmelse, mot vilken under snart 50 år ingen klagan förts eller hörts, och detta utan att de korporationer det gäller ens fått tillfälle att yttra sig om den nu plötsligt ifrågasatta reformens lämplighet.

Vi hava, såsom synes, med vår motion allenast velat söka en utväg att — med bibehållande under normala förhållanden av nu gällande quorum — förhindra upprepande av sådant planmässigt uteblivande, som med missbruk av nuvarande bestämmelser kan förrycka stadsfullmäktiges arbete; det vill med andra ord säga, att vi allenast avsett att råda bot mot — dess bättre — sällsynta undantagsfall.

Att nu, såsom ifrågasättes, förhindra obstruktionsokynne med att göra lagen sådan, som om den räknade med detta såsom en vanlig

eller ofta befarad företeelse, varigenom en hittills såsom nyttig befunnen quorumbestämmelse skulle offras för en annan — och svagare — synes mig icke vara tillrådligt.

Om ändrade bestämmelser rörande stadsfullmäktiges beslutsmässighet m. m.
(Forts.)

Såsom enda skäl mot tillstyrkande av bifall till vårt förslag anför utskottet svårigheten att vid förekommande fall avgöra, om "planmässigt uteblivande" föreligger. Jag vill däremot erinra om, att stadsfullmäktige redan nu hava att pröva, om uteblivande med giltigt förfall föreligger, och bötesbestämmelser äro även i anslutning härtill givna. Vad i motionen förutsättes är sålunda intet annat än att stadsfullmäktige undantagsvis skulle få ett större antal sådana fall till behandling på en gång än vad hittills varit fallet.

Då emellertid utskottet lämnat denna punkt i motionen helt åsido och då jag sålunda ej finner någon utsikt föreligga att här vinna bifall för densamma, men å andra sidan en väg för samma synpunkters beaktande lämnas öppen genom den vid utlåtandet fogade, av herr Lyberg m. fl. avgivna reservationen, vilken för övrigt även bäst innesluter möjlighet till förverkligandet av utskottets likformighetssträvanden — efter hörande av städernas stadsfullmäktige — anhåller jag, herr greve och talman, att få yrka bifall till denna reservation.

Herr Norling: Herr greve och talman! När jag har för avsikt att ge min röst för utskottets förslag, så sker det inte därför att jag tagit något starkt intryck av vissa allmänt kända tilldragelser, som ådagalagt, att den nuvarande quorumbestämmelsen i kungl. förordningen angående kommunalstyrelse i stad § 40 kan utnyttjas i illojalt syfte. Jag delar tvärtom utskottsminoritetens uppfattning såtillvida, att jag villigt erkänner, att våra kommunala representationers verksamhet nog i allmänhet präglas av en ansvarskänsla, som utesluter varje tanke på tillgripande av obstruktion såsom medel att hindra ett kommunalt avgörande.

Jag vill också säga, att man kan beklaga, att omständigheterna ha fogat det så, att man har anledning misstänka, att motionärerna i frågan, åtminstone ett par av dem, ha fallit för frestelsen att draga allmänna slutsatser av ett enda speciellt fall. Över huvud taget är det ju aldrig angenämt att medverka till något, som har sken av att vara en lagstiftning in casu. Vid mina försök att bilda en självständig, av inga fördomar bunden uppfattning i frågan, har jag emellertid helt bortsett ifrån det mycket omdebatterade obstruktionsfallet i Hjo, och jag har ansett mig kunna göra det så mycket hellre som allting synes mig tyda på, att den obstruerande minoriteten sakligt har haft rätt. Jag har sökt anlägga enbart sakliga synpunkter på frågan, och jag har kommit till det resultatet, att starka reala skäl kunna mobiliseras till förmån för utskottsmajoritetens förslag. Man kan aldrig komma ifrån att den nuvarande quorumbestämmelsen möjliggör obstruktion och således verkligen är förenad med en ganska allvarlig olägenhet.

Å andra sidan lär det icke kunna på allvar bestridas, att motsvarande bestämmelser i kungl. förordningen om kommunalstyrelse

Om ändrade bestämmelser rörande stadsfullmäktiges beslutsmässighet m. m.
(Forts.)

på landet visat sig fylla sitt ändamål minst lika bra som bestämmelsen om beslutsmässigt antal i stadsfullmäktige. Jag har för min del icke funnit någonting som bestyrker reservanternas påstående, att denna sistnämnda bestämmelse hittills har befunnits i och för sig vara till gagn för kommunalförvaltningen. Möjligen menar man, att bestämmelsen skulle bidra till att inskräpa plikt känsla hos stadsfullmäktige och tvinga dem att mera mangrant delta i sammanträdena, och det förefaller mig, som om man ur ett yttrande av herr Lyberg skulle kunna utläsa, att denna uppfattning verkligen har legat bakom den ifrågasvarande formuleringen i reservanternas yttrande. Erfarenheten torde emellertid snarare ha bestyrkt, att ett dylikt tvång till pliktuppfyllelse icke är erforderligt, så länge man rör sig inom normala förhållandens ramar.

Herr Vrang har ansett, att den nya quorumbestämmelse, som föreslås av utskottets majoritet, skulle vara sämre än den gamla, och han har nyss sökt motivera denna sin uppfattning. Mig förefaller det, som om man med visst fog skulle kunna göra gällande, att den i hans motion förordade quorumbestämmelsen i tillämpningen kan antagas bliva sämre än varje annan bestämmelse av denna art, då den ju uppenbarligen förutsätter, att stadsfullmäktige själva skulle avgöra, när obstruktion kan anses föreligga och följaktligen undantagsbestämmelsen bör träda i tillämpning. Det förefaller mig uppenbart, att denna anordning icke skulle avlägsna de eventuella olägenheter, som den nuvarande bestämmelsen kan medföra, alldenstund det ju är tänkbart, att beslutsmässigheten kan äventyras jämväl av andra orsaker än en minoritets benägenhet att göra obstruktion. Men däremot är det ganska tydligt, att den bestämmelse, som herr Vrang förordar, skulle ge anledning till ett osäkerhetstillstånd, som icke kan vara önskvärt, och det är förnämligast av detta skäl som jag för min del icke har ansett mig kunna följa den reformlinje, som har föreslagits av herr Vrang med flera motionärer.

Nu är det visserligen sant, att man utan stor fara skulle kunna låta den här ifrågasvarande ändringen anstå, tills den kan vidtagas i samband med det av reservanterna omförmälda revisionsarbetet, men någon sakligt motiverad anledning att dröja med en i och för sig önskvärd reform å denna punkt har jag icke kunnat upptäcka, och det är just därför som jag, herr talman, tillåter mig yrka bifall till utskottsmajoritetens förslag.

Herr Ljunggren: Jag vill redan från början säga, att också jag kommer att yrka bifall till det av herr Hellberg m. fl. framställda förslaget om skrivelse till Kungl. Maj:t. Jag kan så mycket hellre göra det som förslaget inom utskottet ursprungligen framställdes av mig själv. Då jag i alla fall icke har i utlåtandet antecknat mitt namn under detta förslag, beror det därpå att, såvitt jag läst rätt, herrar Hellberg m. fl. i sin motivering ha ansett sig böra, åtminstone i viss mån, taga parti för den ena av de stridande parterna — det förhåller sig ju på det

sättet, det kan ingen bestrida, att det är det s. k. Hjo-fallet, som ligger till grund för motionerna.

Nu vill jag säga det, att när jag har yrkat skrivelse till Kungl. Maj: t i denna fråga, så beror det också därpå, att om likformighet här skall åstadkommas och om det är meningen att förhindra eventuella obstruktioner även för framtiden, bör det också tagas i övervägande, huruvida icke även landstingsförordningen bör undergå förändring i samma syfte. Det är ju så, att också där stadgas närvaro av minst två tredjedelar av landstingsledamöterna för att ett ärende över huvud taget skall kunna behandlas. Är det således den saken man vill uppnå, förstår jag inte, varför utskottsmajoriteten här ovillkorligen vill ha en ögonblicklig lagändring. Här har av den siste ärade talaren, herr Norling, också vitsordats, att ärendet inte brådskar så förskräckligt, att man inte skulle kunna låta de sakkunniga, som skola få Kungl. Maj: ts uppdrag enligt förra riksdagens skrivelse att titta på de här sakerna, också taga denna fråga i övervägande.

Om ändrade bestämmelser rörande stadsfullmäktiges beslutsmässighet m. m.
(Forts.)

Vad som en liten smula har förvånat mig är högerns inom utskottet eller de moderatas ställning till denna fråga. Under valrörelsen framhölls det mycket starkt från det hållet, att tiden vore inne att få en liten pausering i det s. k. lagstiftningsraseriet. Men nu, när det gäller denna sak, är hela högern inom utskottet med undantag av en av motionärerna, herr Vrang, som nu kommit till en bättre uppfattning i denna fråga på grund av det yrkande utskottet kommit till, genast med om, att det här ögonblickligen skall lagstiftas, och det i trots av att riksdagen skrivit förra året beträffande kommunallagarna. Jag kan inte förklara det på annat sätt än att man på det hållet, när det gäller de intressen, som ursprungligen ha skjutit fram dessa motioner, anser det vara synnerligen angeläget att ögonblickligen vidtaga ändringar, som bäst passa dessa intressen.

Det har roat mig att läsa igenom den debatt, som fördes i andra kammaren 1875, när denna fråga förra gången stod på dagordningen. Det framgick då genom upplysningar från olika håll under debatten, att det förslag, som hade väckts, hade precis samma upphov som nu föreliggande förslag. Det hade visat sig så ofantligt svårt att få frågan om spriträttigheter behandlad inom stadsfullmäktige, ty de, som då utgjorde majoriteterna och de bestämmande i stadsfullmäktige, lågo vid tiden för koncessionsfrågans behandling — den ägde då rum icke i mars utan vid en annan tid — vid badorter och kunde icke infinna sig vid stadsfullmäktiges sammanträden. Nu kan man ju säga, att eftersom Hjo själv är en badort med spriträttigheter, behövde ju den omständigheten icke ha hindrat stadsfullmäktige där att fullgöra sin plikt i det fallet. Det är emellertid samma motivering som kommit fram både 1875 och nu 1922.

Herr Lyberg framhöll, att denna fråga tilldragit sig alltför stor uppmärksamhet. Det behövdes inte en så stor apparat för att slå ihjäl det lilla obstruktionsdjuret nere i Hjo. Det tycker jag också. Det förefaller

Om ändrade bestämmelser rörande stadsfullmäktiges beslutsmässighet m. m.
(Forts.)

nu en smula egendomligt, att man just från utskottsmajoritetens sida har satt i gång en ganska stor apparat för den här saken, och framför allt, om man ser på högerens ställning i Hjo och på pressens ställning till den här frågan, finner man, att man både i ord och bild har ansett sig böra ta till de allra starkaste vapen för att slå ihjäl de, enligt åtskilligas mening, mycket obetydliga nykteristerna nere i Hjo.

Nu är det klart, att detta inte alls är någon nykterhetsfråga. För min del har jag varit med om att föreslå, att dessa frågor om koncession hädanefter skola avgöras genom omröstningar inom kommunerna, så att majoriteten verkligen får bestämma, hur den vill ha det även på detta område, och då både det socialdemokratiska partiet och det parti jag själv tillhör har förklarat sig vara anhängare av dylika omröstningar, bör det inte vara omöjligt att få den frågan löst och att få den saken ur världen. Men jag tycker i alla fall, att det är motbjudande, att man på detta sätt på grund av ett enstaka fall, om vilket man naturligtvis kan ha mycket delade meningar i och för sig, om man ser det från den rent formella sidan, ögonblickligen skall vara färdig att ändra våra kommunallagar. Herrarna kunna kanske erinra sig ett liknande fall för ett par år sedan i Västerås, då socialdemokraterna där togo sig för att utebli från stadsfullmäktiges sammanträden. Det skrevs visserligen om det i tidningarna, men saken väckte inte så förskräckligt stort uppseende, och framför allt fann jag inte, att någon då ögonblickligen var färdig att föreslå ändringar i kommunallagarna, därför att socialdemokraterna i Västerås uteblivit från stadsfullmäktigesammanträdena. Men så snart de här, som herr Lyberg menade, mycket obetydliga nykterhetsfantasterna nere i Hjo tagit sig för att begagna precis samma taktik, då skola ögonblickligen riksdagens båda kamrar och Kungl. Maj: t sätta i gång denna stora lagstiftningsapparat.

Jag sade, att jag icke hade kunnat instämma i herr Hellbergs m. fl. motivering, därför att de i viss mån togo parti i den här striden. Jag anser nämligen, att den strid, som där fördes, är av den beskaffenheten, att det icke tillkommer riksdagen att liksom uppträda såsom skiljedomare emellan de stridande parterna, och framför allt så menar jag, om så skall ske, att riksdagen åtminstone bör känna till handlingarna i målet. Då nu i alla fall här har dels i utskottets motivering och dels i herr Hellbergs m. fl. motivering och senast under debatten uttalats så stark indignation över den andra partens uppträdande, anser jag det vara nödvändigt för kammaren — om den vill, såsom jag hoppas, handla opartiskt i denna sak — att också en liten smula åtminstone taga del av hur man från den andra partens sida i den här saken har uppträtt.

För det första så vill jag då erinra därom — eftersom de flesta torde hava glömt det — att, när beslutet första gången fattades den 10 maj förra året, och tre av de moderatas ledamöter vågade i enlighet med sin övertygelse rösta emot beviljandet av dessa rättigheter, partiet sammanträdde och förelade dem tre alternativ i följande resolution:

”Då beslutet sålunda är till övervägande skada för samhället och

stridande mot det moderata partiets program, uppmanar mötet dem bland stadsfullmäktiges ledamöter, som medverkat till beslutets fattande och som varit upptagna på det moderata partiets valsedel, att antingen giva sin röst för tillstyrkande av oktrojen i den modifierade form, som vid mötet uttalades eller att vid frågans avgörande ånyo i stadsfullmäktige förhålla sig neutrala.

Finna ledamöterna ifråga att de icke kunna välja något av dessa alternativ, uppmanar mötet dem att i enlighet med numera gängse bruk överallt i landet i dylika fall omedelbart avsäga sig sina mandat, då de icke längre kunna eller vilja följa det partis allmänna åsikter, som invalt dem i stadsfullmäktige och förty icke längre åtnjuta partiets förtroende."

Jag har i tidningarna sett, när en sådan resolution i samma anda fattades i Malmö beträffande socialdemokratiska ledamöter, som hade följt sin övertygelse, att detta brännmärktes, och detta med rätta, av hela högerpressen. Men här är man nu färdig, förmodar jag, att genom ett bifall till utskottets förslag eller till reservanternas motivering — jag förmodar dock att den icke behöver ingå i kammarens beslut — i viss mån ställa sig bakom vad som förekommit. Men, mina herrar, det kan ändå icke förnekas, att ett bifall till utskottets förslag skulle komma att uppfattas såsom ett partitagande gent emot dem, som man här till varje pris ögonblickligen synes, som man säger, vilja brännmärka. Det är också ganska egendomligt att se, hurusom exempelvis, när borgmästaren i Hjo skickade in en skrivelse till konungens befallningshavande, däri han anhöll om åläggande för stadsfullmäktige att fatta beslut, denna skrivelse icke var åtföljd av protokollet till stadsfullmäktiges sammanträde utan endast av ett på fri hand gjort referat av vad som förekommit i ärendet, och meningen var att detta referat skulle läggas till grund för länsstyrelsens beslut. Man säger, att stadsfullmäktige böra behandla en fråga i laga ordning, och det är alldeles riktigt. Men här har frågan behandlats i laga ordning och ärendet har avgjorts i överensstämmelse med de författningar som finnas. Ansökning skall inom mars månad inlämnas till konungens befallningshavande, som har att underställa densamma stadsfullmäktiges beslut. Detta har skett. Stadsfullmäktiges beslut upphävdes av länsstyrelsen men fastställdes av regeringsrätten. Saken är sålunda i laga ordning avgjord. Däremot har man velat få medverkan från detta så kallade oppositionsparti till behandling av en motion, som icke är i laglig ordning väckt och som strider mot lagar och förordningar på detta område.

Nu kan jag mycket väl förstå, att stadsfullmäktiges ordförande, som undertecknat motionen, icke kunnat vägra att upptaga densamma till behandling, men stadsfullmäktige borde i alla fall hava gjort det, då frågan redan var avgjord. Jag skall nu icke uttala mig om den formella sidan av saken. Jag för min personliga del har den uppfattningen, att trots detta det lämpligaste i alla fall dock är att vara med om behandlingen av dessa saker och sedan klaga i vanlig ordning. Men det må icke för-

Om ändrade bestämmelser rörande stadsfullmäktiges beslutsmässighet m. m.
(Forts.)

*Om ändrade
bestämmelser
rörande stads-
fullmäktiges
beslutsmässig-
het m. m.
(Forts.)*

undra herrarna, som säkerligen känna till, huru dessa ärenden i många avseenden behandlats, att tålmodet hos en del i övrigt mycket fogliga medborgare kan brista. Vi hava i år i tidningarna läst om ett fall, då Stockholms länsstyrelse legat på ett ärende om en sådan här rättighet i åtta månader. När sedan länsstyrelsens yttrande kom, hade rättigheten varit i full utövning under hela tiden. Man kan icke säga, huru länsstyrelsen i Mariestad skulle hava gjort, men det skulle icke förvåna mig, om den behövt lika lång tid att avgiva utlåtande vid ett sådant klagomål över en olaglig behandling av en motion, som är stridande mot författningen. Det skulle icke heller förvåna mig, om dessa rättigheter, som ansågos som ett livsvillkor för staden Hjo och särskilt för badinrättningen därstädes, också under hela tiden varit i utövning. Regeringsrätten hade sedan kunnat besluta, huru den behagade; det hade icke inverkat på själva sakfrågan.

Vidare har förekommit, att länsstyrelsen på framställning av magistraten och på grund av det ofullständiga protokoll, varom jag talat, ålagt stadsfullmäktige att behandla budgetförslaget. Detta åläggande skedde i december månad. Enligt förordningen skall budgetförslaget behandlas före december månads utgång. Jag överlåter åt dem, som äro specialister på lagtolkningar att avgöra, huruvida verkligen konungens befallningshavande har en sådan befogenhet att vid vite ålägga stadsfullmäktige att fatta beslut i en fråga, innan den tid utgått, inom vilken beslutet skall fattas.

Slutligen är att märka att dessa, som man här velat brännmärka genom att bifalla utskottets förslag, de hava såväl skriftligen som muntligen, enligt stadsfullmäktiges protokoll som jag läst igenom, förklarat sig beredda att vara med om dessa frågors lagenliga behandling. Denna av dem sålunda avgivna förklaring har emellertid icke av magistraten medsånts till länsstyrelsen, den har länsstyrelsen åtminstone officiellt icke haft den ringaste aning om.

Nu kan jag visserligen förstå att länsstyrelsen i alla fall varit mycket underkunnig om, huru saken legat till, då dess främste man under hela den tid, som frågan under förra året var aktuell, just begagnade sig av en badsejour i Hjo och hade tillfälle att mycket noga privat följa frågans utveckling. Det är i viss mån egendomligt och intressant att se, vilket intimt samarbete, som i detta fall hela tiden ägt rum emellan stadsfullmäktiges ordförande, stadens borgmästare och länsstyrelsen.

Till slut vill jag fullt instämma i herr Vrangs uttalande att, om det verkligen anses påkallat att här företaga en ändring i kommunalstyrelserna för våra städer, det icke borde vara för mycket begärt att ärendet först hänskötas till städerna för yttrande. Det kan icke vara rimligt att åtminstone de, som bruka vara betänksamma på lagstiftningens område och i viss mån konservativa på detta område, bara för spritens skull ögonblickligen skola lagstifta med förbigående av alla dem, som lagstiftningen verkligen gäller. Herr Vrangs yrkande i den punkten tycker jag är väl befogat. Dessutom vill jag icke underlåta att säga, att det är i

viss mån betecknande, att en av motionärerna, herr Vrang, själv här i dag under debatten yrkat avslag på utskottets hemställan. Ingen kan väl misstänka honom för att vara "nykterhetsfantast". Däremot är jag övertygad om, att många av eder mina herrar här i kammaren liksom Dagens Nyheter och andra tidningar anse, att jag icke har andra intressen än nykterhetsintressen, då jag talar för ett yrkande i ena eller andra riktningen. Men då nu en av motionärerna, herr Vrang, ehuru från nykterhetsfrågan ovidkommande synpunkt, ställt sig på samma ståndpunkt som jag, tycker jag, att herrarna kunna vara lugna åtminstone i detta avseende.

Slutligen har jag tagit fasta på vad herr Norling anförde, och det glädde mig verkligen att höra från hans sida, som är känd för att söka behandla alla frågor så opartiskt som det över huvud taget är möjligt för någon att göra, att han kommit till den uppfattningen beträffande det spörsmål, som ligger bakom denna fråga, att den så kallade obstruktionen i Hjo ur saklig synpunkt hade fullkomligt rätt.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till den av herr Hellberg med flera avgivna reservationen.

Herr Jeansson: Som jag varit mångårig ledamot av stadsfullmäktige i en av våra medelstora städer, ber jag att med några ord få omnämna den erfarenhet, jag vunnit med de nu gällande bestämmelserna.

Under de mer än 25 år, som jag varit stadsfullmäktig, har det endast förekommit en gång att stadsfullmäktige icke varit beslutsmässiga och en gång fingo vi, såvitt jag kan erinra mig, vänta tills man hade efterskickat en medlem, som glömt bort sammanträdet. Detta tyder visserligen på att någon reform av nu gällande bestämmelser icke skulle vara behöfelig. Men ändå har jag beslutat att giva min röst för det här framkomna förslaget, därför att, även om det endast i enstaka fall förekommit att stadsfullmäktige hindrats i sitt arbete, så har det dock mången gång varit mycket nära att så skett. Jag har såsom stadsfullmäktiges ordförande under tio år mången gång med ängslan följt sammanräkningen, och mången gång har det inträffat, att om blott ett par stycken till hade fattats, stadsfullmäktige hade måst avbryta sina förhandlingar. Vi veta litet var, att stadsfullmäktiges sammanträden äro mycket viktiga och att stora olägenheter kunna följa, om desamma icke kunna hållas i rätt tid, utan måste uppskjutas. Då det nu är förhållandet, att olägenheter kunna följa av de nu gällande bestämmelserna, och då det icke kan påvisas, att den här föreslagna reformen kan vara till skada, enär det som är föreslaget redan tillämpats både i Stockholm och bland kommunalfullmäktige på landet utan några olägenheter, så förstår jag sannerligen icke, varför man gör invändningar mot denna reform, och ännu mindre kan jag förstå att de, som eljest äro glada över reformer, vilja motsätta sig densamma. Man skyller på, att det försiggår en utredning, och att man bör vänta tills densamma blivit avslutad. Men denna utredning kan låta vänta på sig,

Om ändrade bestämmelser rörande stadsfullmäktiges beslutsmässighet m. m.
(Forts.)

Om ändrade bestämmelser rörande stadsfullmäktiges beslutsmässighet m. m.
(Forts.)

den kan dröja länge. Jag medgiver gärna, att om denna utredning ledde till, att det bleve suppleanter i stadsfullmäktige för varje sammanträde, så kunde olägenheterna undanröjas, men det är tvivelaktigt om så kommer att ske.

Herr greve och talman! På grund av vad jag nu anfört ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr v o n G e i j e r: Herr greve och talman, mina herrar! Diskussionen har redan dragit ut så länge på tiden, att det är fara värt, att man gör sig skyldig till upprepningar, oavsett att denna fråga kanske icke i och för sig betingar en så lång diskussion. Men jag har, innan detta ärende blivit slutbehandlat här i kammaren, velat få till protokollet antecknat, att jag icke inom utskottet deltagit i detsammans behandling. Hade jag det gjort, skulle jag hava röstat för avslag, på sin höjd bifall till det reservationsvis framförda skrivelseförslaget.

Det förefaller mig som om diskussionen först genom herr Norlings och även genom herr Jeanssons inlägg förts in på en annan bana. De hava framhållit materiella skäl, som i och för sig tala för förslaget. Man kan emellertid icke ur konstitutionsutskottets majoritets betänkande läsa ut, att utskottet vid sin behandling av frågan ens varit inne på denna sida av saken än mindre grundligt undersökt densamma. Man har pekat på det bekanta fall, som herr Ljunggren så länge uppehöll sig vid. Det vore för att råda bot på detta, som man nu skulle genomföra denna reform. För att icke göra mig skyldig till alltför många upprepningar, vill jag säga, att jag tror, att det fallet är ett enstaka fall, och att det var ett så pass oskickligt förfarande, att vederbörande vid ett upprepande skulle riskera att möta ett så allmänt ogillande, att de skulle finna med sin egen fördel förenligt att icke vidare fortgå på den en gång inslagna banan. Det förefaller mig, att man i någon mån tappat huvudet i denna situation, då man ögonblickligen inför denna i och för sig obehagliga sak vill göra en lagändring, som icke allenast så att säga berör detta fall utan har rätt så vittgående följder, vilka vi i detta sammanhang icke kunna överse. Jag har gent emot herrar Norling och Jeansson velat framhålla den omständigheten, att, då man inom utskottet icke prövat den materiella sidan av saken, kan man icke överskåda effektiviteten av en reform sådan som den som nu föreslagits.

En talare har påpekat, att städerna själva borde bliva i tillfälle att höras, innan någon ändring beslutas. Ja, detta är lika viktigt beträffande denna fråga som i fråga om exempelvis den successiva kompletteringen av stadsfullmäktige. I denna senare fråga hava städerna tillfälle att uttala sig och det är lika viktigt att de även få tillfälle att uttala sig i den fråga, som nu är föremål för behandling här i kammaren. Om utskottets majoritets förslag skulle antagas, kan jag icke se annat än, att det skulle bli en frestelse för mången att i ganska allvarliga frågor, särskilt om dessa röra person, avhålla sig från stadsfullmäktiges sammanträden. Tänk så många lönefrågor, där det skulle vara rätt

så bekvämt för en stadsfullmäktige att hålla sig borta. De kunde resonera som så: det gör ingenting, stadsfullmäktige äro ändå beslutsmässiga, det är så obehagligt att tala för eller emot en person. Omständigheterna kunna vara olika på olika orter, men jag tycker icke, att det bör kunna väcka några betänkligheter att företaga en undersökning, ingen kan säga, att man riskerar något med att bibehålla den form vi haft över 60 år. Det förefaller mig, att vanlig försiktighet bjuder oss att först undersöka frågan, även om vi för den skulle först vänta på reformen ett eller annat år.

Saken kan även ses från en annan synpunkt, men det är något annat som där följer med. Det kan bli ett inpiskningssystem, som man kommer att föra in och många andra följder kunna även tänkas.

Om man nu verkligen tänker sig att det blir nödvändigt att genom lagstiftning förekomma obstruktion, så är väl ej nödvändigtvis den föreslagna vägen den enda, man kan tänka sig jämväl andra former. Varför skulle man icke kunna tänka sig att, om verkligen ett fall av obstruktion förekomme, författningen kunde föreskriva, att det nästa gång ärendet behandlas icke skulle behövas så stor quorumsiffra. Alla dessa förhållanden hava icke blivit belysta och därför anser jag för min del, då jag icke kan se någon fördel av ett bifall till utskottets majoritets förslag utan till och med fruktar olägenheter därav, att det minst sagt är rimligt att jag ställer mig på yrkandet om bifall till förslaget om en skrivelse till Kungl. Maj:t.

Eftersom en ärad talare så länge uppehöll sig vid fallet i Hjo, kanske jag, herr talman, har rättighet att säga, att i detta mitt yrkande icke får inläggas något partitagande för demonstranterna i Hjo, detta sagt därför, att samme talare själv framhöll, att bifall till utskottets majoritets förslag skulle innebära ett partitagande mot dem.

Herr greve och talman! Jag ber att få yrka bifall till den av herr Hellberg med flera avgivna reservationen.

Herr Clason: Då under den föregående debatten endast en av utskottets medlemmar uppträtt till förmån för utskottets hemställan, torde kammaren ursäktas mig att även jag här yttrar några ord därom.

Jag skall då genast försöka att från diskussionen avföra hela frågan om nykterister eller icke nykterister, ty den frågan har icke den ringaste inverkan på den sak, som här nu behandlas. Jag skulle hava intagit precis samma ståndpunkt och det är alldeles egalt, vilken partigrupp det varit, om det varit nykterister, höger, vänster, appeller eller kommunister, som tillställt obstruktion i stadsfullmäktige. Men varför de kunnat göra det, är därför, att, som det passerade visar, det här föreligger en lucka i lagstiftningen av den karaktär, att en företagsam minoritet inom en korporation kan sätta hela denna korporations verksamhet ur funktion och göra det för en längre tid. Fallet i Hjo sträcker sig faktiskt över en lång tid. Sådant har aldrig varit avsett, när kommunallagarna skrevos. Man har tidigare haft uppmärksamheten riktad på det, och en gång var man ytterst nära att sätta

Om ändrade bestämmelser rörande stadsfullmäktiges beslutsmässighet m. m.
(Forts.)

Om ändrade bestämmelser rörande stadsfullmäktiges beslutsmässighet m. m. spärr för den möjligheten, men förslaget föll då på skäl som i föreliggande fall äro alldeles ovidkommande, nämligen att det då rådde en motsättning mellan frivilliga kommunalfullmäktige och obligatoriska stadsfullmäktige, vilket då var huvudskälet, såvitt jag förstätt.

(Forts.)

Nu åter har man fäst uppmärksamheten vid denna lucka. Fallet Hjo är icke det enda som förekommit, utan det har förekommit även andra, och under sådana förhållanden är det alldeles naturligt, att motionärerna kommit och sagt, att de anse, att luckan är av så allvarlig beskaffenhet, att man bör försöka att råda bot på missförhållandena. Herr Lyberg erkände också i sitt anförande, att det vore önskvärt, att icke upprepningar komme att äga rum, men han menade, att man i alla fall kunde se tiden an och verkställa en längre utredning. Man borde, enligt hans mening, skicka ärendet till en kommitté, som i förbigående sagt ännu icke är tillsatt, den kommitté, som riksdagen förra året begärde för en formell revidering av kommunallagarna. Jag betraktar icke denna fråga såsom formell. Den är för mig en realitetsfråga, och man bör icke, när ett missförhållande påpekats av den art som detta, vältra över det till en kommitté, som i viss mån har till uppgift en mera formell utredning. Det synes mig vara en alltför stor apparat, för att använda herr Ljunggrens uttryck, att skjuta frågan till en kommitté, när den ligger så pass klar. Jag höll på att säga, att jag icke kan se någon annan fördel av frågans hänskjutande till en kommitté än att de eventuellt blivande kommittémedlemmarna kunna ha ett visst gagn utav att syssla med den saken. Då nu andra kammaren antagit utskottets förslag, så skulle dessutom ett bifall till skrivelseförslaget innebära ett rent avslag.

I detta sammanhang vill jag säga, att då herr Vrang ironiskt talade om att om man antog detta förslag, så borde konsekvenserna vara att man skulle försöka skapa likformighet mellan alla möjliga kommunala institutioner i Stockholm och andra städer, så är allt detta tal något som enligt min tanke ligger helt vid sidan av saken. Utskottets förslag avser icke att skapa likformighet, utan det har tillkommit för att avhjälpa en faktiskt bestående lucka i lagstiftningen. Om den bristen avhjälpes på det viset att man tager samma bestämmelser som finnas på andra håll, är motivet att man vill söka avhjälpa bristen men icke att man vill skapa likformighet.

Det har frågats vilka olägenheter, som följa med den nuvarande anordningen. Ja, det beror på huru man ser saken. Den nuvarande anordningen tillämpar ju två olika system. Det ena föreskriver, att det för att en korporation skall vara beslutsmässig, är tillräckligt, om mer än hälften av medlemmarna äro tillstädes, och det andra föreskriver, att det härför skall fordras att två tredjedelar skola vara närvarande. Frågar jag mig då: kan det påvisas någon enda olägenhet, som inträffat därav att man på en del orter tillämpat systemet hälften, tror jag, ingen kan svara, att någon sådan olägenhet inträffat. Systemet har dock tillämpats i det stora flertalet kommuner i landet, av vilka många municipalsamhällen äro större än en god del städer. Nu ha

under debatten vidare uppträtt två talare, representerande medelstora eller större städer, den ene stadsfullmäktig i Gävle och den andre stadsfullmäktig i Kalmar, och båda hava förklarat sig vara fullkomligt övertygade, att även i städer av den typen inga olägenheter skulle förspörjas av en övergång till detta system. Även i Stockholm, rikets största stad, har det ej kunnat påvisas någon olägenhet av systemet. Men av det andra systemet däremot har man försport verkliga olägenheter, bestående dels i en stor svårighet att få stadsfullmäktige fulltaliga vid vissa tillfällen, dels däri att vid vissa tillfällen den enligt min tanke upprörande olägenheten inträffat, att en minoritet kunnat sätta hela maskineriet ur funktion. Det är för att hindra detta som vi ha velat gripa in.

Man har sagt, att det i alla fall kan tänkas uppstå en olägenhet, om man medger en så liten majoritet som hälften att fatta avgörande beslut för stadsmyndigheten. En talare gick vidare, gjorde en uppdelning och sökte taga reda på majoriteten inom denna majoritet. Herr Vrang gick därvid ut ifrån talet 40 såsom stadsfullmäktiges antal, för vilket fall han framhöll att resultatet skulle kunna bli, att 11 ledamöter kunde fatta beslut i vissa viktiga frågor. Men vad skulle då det bero på? Jo, därpå att de övriga 29 ej brydde sig om att närvara. Och är det så, att stadsfullmäktige fatta sitt ansvarsfulla kall på det viset, kan man naturligtvis ej förhindra, att det kommer att inträffa olägenheter. Men detta är då något, som stadsfullmäktige själva ha i sin hand att bestämt avhjälpa. Något förtryckande av minoriteten kan, så vitt jag förstår, ej i ökad grad ifrågakomma, ty i samma ögonblick man sänker kravet på det antal, som måste närvara för att fatta beslut, kommer samtidigt också antalet av dem att minskas, som genom sin närvaro, på grund av bestämmelsen om 2/3:s majoritet i viktiga frågor, kunna hindra genomförandet av beslut. Sålunda kommer enligt min tanke bestämmelsen absolut att sporra till livligt deltagande i dessa viktiga frågors behandling, åtminstone i alla de fall då de som vilja genomdriva ett beslut veta, att man från motpartens sida vill motsätta sig ett sådant beslut.

Värför jag varit med om saken, är sålunda därför att här enligt min tanke föreligger en bestämd lucka i lagstiftningen, som kan leda till farliga konsekvenser. Jag är benägen att tro, att man förut knappast haft en tanke på möjligheten av något sådant, som nu passerat, men när under de sista åren dylikt passerat i ett och annat fall, gör detta, att man kan befara, att ett sådant exempel mycket lätt kunde smitta av sig. Jag kan säga, att det i utskottet gjordes en antydning från en motståndare till förslaget, att det nog kunde vara bra att ha det ställt på det viset, att en minoritet kunde genom att utebli vid vissa beslut hindra stadsfullmäktige från att över huvud fatta beslut i vissa frågor. Så uppjagad som stämningen kan bli icke endast i nykterhetsfrågor utan även i andra frågor, tror jag ej, man kan vara alldeles säker på, att icke en minoritet, som betraktar sin uppfattning om samhällsfrågorna såsom den enda riktiga, kan utsättas för ganska

Om ändrade bestämmelser rörande stadsfullmäktiges beslutsmässighet m. m.
(Forts.)

*Om ändrade
bestämmelser
rörande stads-
fullmäktiges
beslutsmässig-
het m. m.
(Forts.)*

starka frestelser att följa det exempel, som givits i Hjo. Bötesbestämmelser kunna naturligtvis ej hjälpa något, ty personer, som utebli på denna grund, säga sig ej utebliva för att hindra majoriteten att fatta beslut, utan använda naturligtvis allehanda andra ursäkter för sitt uteblivande. Vad särskilt den tanke beträffar, som nu under debatten framkastats, att om stadsfullmäktige icke bleve beslutsmässiga den ena gången med $\frac{2}{3}$ majoritet, man nästa gång skulle låta dem fatta beslut med enkel majoritet, så undrar jag, vad de städers representanter, som skulle utsättas för denna historia att få komma förgäves och alltså få gå därifrån för att nästa gång få fatta beslut under närvaro av blott enkel majoritet, skulle tycka om en sådan anordning.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Reuterskiöld: Herr greve och talman, endast ett par ord.

När det här sagts, att utskottets motivering skulle innebära en dom över vad som hänt i Hjo, ber jag få understryka, att utskottets motivering klart och tydligt undviker att uttala sig i den frågan. Däremot måste jag i någon mån förvåna mig över en reservant in blanco, som särskilt ondgjort sig över herr Hellbergs m. fl. reservation, men ändock yrkat bifall till denna, d. v. s. med bibehållande av motiveringen, som just innehåller en dom. Om han endast avser klämman, får han väl yrka på ogillande av motiveringen, såvida han icke vill — med eller utan motivering — gå med på utskottets förslag. Jag tror, att man är på den säkraste sidan, om man går med utskottet.

Jag ber till sist att få understryka vad den siste ärade talaren i något beslöjade ordalag antydde, att det första fallet, som gällde Västerås, icke varit anledningen. Men sedan kom ett andra fall, det i Hjo, och vidare antyddes det i utskottet, att man kanske kunde vänta ett tredje fall, nämligen från den motionärs stad i Skaraborgs län, vilken här har reservérat sig mot utskottets förslag i anledning av hans egen motion. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan och herr Johanssons i Friggeråker motion.

Herr Lyberg: Under debatten har utskottets ordförande yttrat, att det ej skulle bli annat resultat än avslag, för den händelse denna kammare toge min reservation, om jag får kalla den så; detta av den anledningen, att andra kammaren har bifallit utskottets hemställan. Det är ju formellt sett alldeles riktigt, att det under sådana omständigheter icke kan ifrågakomma någon skrivelse till Kungl. Maj:t. Men jag hemställer ändå, huruvida icke detta är att ha en något formalistisk syn på saken. Om andra kammaren fattar beslut om omedelbar lagändring i anledning av föreliggande motion, och första kammaren beslutar att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att motionens syfte må tillgodoses, förefaller det mig, som om riksdagen giver Kungl. Maj:t till och med

tydligare direktiv, än om riksdagens bägge kanrar beslutat en dylik skrivelse.

Om ändrade bestämmelser rörande stadsfullmäktiges beslutsmässighet m. m.
(Forts.)

Herr Ljunggren: Med anledning av herr Reuterskiölds anförande vill jag säga, att det visserligen kan vara riktigt, att jag borde yrkat ogillande av reservanternas motivering, när jag instämde i deras slutyrkande. Men jag ansåg ej saken vara av den betydelse, att jag behövde framställa något särskilt yrkande. Jag framhöll i mitt anförande, att jag personligen tyckte, att reservanterna i viss mån hade tagit parti, men reservanterna själva voro av den uppfattningen, att de ej tagit parti i saken. Dessutom vill jag säga, att även med reservanternas motivering är det mycket stor skillnad mellan att, som utskottet, lagstifta i ett visst fall på grund av en inträffad händelse eller att, som reservanterna, yrka på att frågan hänskjutes till den utredning, som redan begärts, i vilket fall frågan kan ses i ett större och mera allmänt sammanhang. Och då frågan är inställd på det sättet, har jag ingenting att invända emot att man undersöker saken och sedan kommer med det förslag, vartill utredningen kan föranleda. Under nuvarande förhållanden har jag ingen anledning att icke instämma i herr Hellbergs m. fl. yrkande.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle avslå utskottets hemställan och antaga det förslag, som innefattades i den av herr Hellberg m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen sig finna den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad konstitutionsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 3 punkten 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan och antages det förslag, som innefattas i den av herr Hellberg m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan herr talmannen uppstått och avlägsnat sig samt ledningen av kammarens förhandlingar övertagits av herr andre vice talmannen, anställdes omröstningen, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 49;
Nej — 45.

Punkterna 2 och 3.

Vad utskottet hemställt bifölles.

*Ang. skattefri-
het beträffan-
de riksdags-
mannaarvoden
m. m.*

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande, nr 2, i anledning av väckt motion om upphävande av sista stycket i 8 § av förordningen den 28 oktober 1910 om inkomst- och förmögenhetsskatt m. m.

I en inom första kammaren väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, nr 23, hade herr *Boman* hemställt, att sista stycket av 8 § förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt måtte ur författningen utgå samt att motsvarande bestämmelse i 8 § förordningen den 28 oktober 1910 angående bevilning av fast egendom samt av inkomst likaledes måtte uteslutas.

Förenämnda paragrafer hade i de delar de här kommo i fråga följande lydelse:

”Såsom inkomst taxeras icke:

— — — — —
vad som av staten anvisats till bestridande av de med erhållna tjänster eller uppdrag förenade särskilda kostnader såsom:

— — — — —
samt arvode eller traktamente för deltagande i riksdag, statsrevision, kyrkomöte eller kommitté å annan ort än där arvodes- eller traktaments- tagaren varit bosatt.”

Utskottet hade i det nu föredragna betänkandet av angivna skäl hemställt, att förevarande motion I: 23 av herr *Boman*, om upphävande av sista stycket i 8 § av förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt m. m., icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservationer hade avgivits

av herr *Boman*, som yrkat, att utskottet måtte tillstyrka motionen;
av herr *Lithander*, som instämt i herr *Bomans* yrkande;
av herr *Wohlin* och *Johansson* i Kälkebo samt
av herr *Leander*.

Herr *Boman*: Herr talman! Vid det nya riksdagsskickets införande år 1866 bestämdes, att det skulle utgå ett arvode av 10 kronor per dag för riksdagsman, med ett maximum av 1,200 kronor. Denna bestämmelse omfattade då endast andra kammaren, emedan första kammaren icke åtnjöt något arvode förrän 1909, då arvode även där infördes. Bestämmelsen om skatteplikt för riksdagsmän i Stockholm fanns även på den tiden enligt bevillningsförordningen, men den hade jämförelsevis obetydlig räckvidd, tills även första kammarens ledamöter tillerkändes arvoden. Bestämmelsen var gällande i mer än 50 år ända till 1917, och under denna tid förekommo flera motioner om sänkning än om höjning av arvodet. Alla motioner blevo emellertid avslagna.

Först 1917 under trycket av den dyrtid, som då rådde, kommo ånyo motioner om höjning av riksdagsmannaarvodet, och blevo efter utred-

ning av vederbörande utskott bifallna, då arvudet höjdes till 20 kronor för riksdagsman, bosatt utom Stockholm, och 15 kronor för den som bodde i Stockholm. I den motion, som väcktes i första kammaren av herr Kjellén, vidrördes i förbigående skiljaktigheten i den rådande skatteplikten för dem som bodde i Stockholm och skattefriheten för dem som bodde i landsorten, men det utskott, som hade att behandla grundlagsändringsfrågan, konstitutionsutskottet, hade ju icke med skattefrågan att göra; eljest är det väl sannolikt, att det åtminstone hade kommit att uttala sig om hur en ändring eller en differentiering av arvodena också borde leda till att skatteplikt infördes för riksdagsmän utom Stockholm. I den nämnda motionen redogör motionären ganska fullständigt för vad han anser detta riksdagsmannaarvode böra innebära. Han säger nämligen, att det dels skall vara ersättning för extra kostnader för vistelsen i huvudstaden och dels utgöra ersättning för den tid och omsorg, som drages från hans privata näring. Skiljer man sålunda på att i arvudet ingå två delar, dels en verklig ersättning för gjorda utlägg eller merkostnader, dels en ersättning för ett arbete, får man en klarare uppfattning om att riksdagsmannaarvudet verkligen är en, om jag så får säga, arbetsinkomst också. 1917 års konstitutionsutskott trodde sig genom den höjning, som då gjordes, ha reglerat arvudet för en avsevärd tid. Det förklarade, att det ansåg för önskvärt, att frågan till följd av dess grannliga natur icke förekom ofta, men som vi alla veta, kom dyrtiden att utveckla sig och bli va än hårdare, och redan 1920 kom ett nytt förslag om ytterligare höjning av riksdagsmannaarvodena. Riksdagen beslöt då, med hänsyn dels till dyrtiden, vilken utskottet förklarade sig förutsätta, att den komme alltjämt att fortfa ra, och dels med hänsyn till de långa riksdagarna att bevilja de nu utgående arvodena, som ju såsom bekant äro 32 kronor eller 24 kronor och nu utmätas för 140 dagar.

I år har i riksdagen i en motion, nr 1, av en andrakammarledamot väckts förslag om sänkning av arvodena till följd av den depression, som råder och som förutsättes komma att utveckla sig och i varje fall leda till, att ingalunda 1920 års prisnivå kommer att bli den bestående utan någon annan — vilken torde vara svårt att säga. Jag tror, att man ganska lugnt kan utgå från att med ett oförändrat arvode, bestämt efter 1920 års förhållanden, i realiteten inkomsten blir större, även om den nu beskattas, än vad den var då.

Nu har utskottet avvisat den motion, jag väckt, med påpekande bland annat av att utskottet anser, att motionären ej har beaktat till fullo, att författningen principiellt medgiver skatt för ersättningar, och att det moment i skatteförordningarna, jag önskat skola utgå, endast vore ett exempel på sådana ersättningar. Jag är ej fullt säker på, att jag så helt förbisett detta, som utskottet säger. Ser man på vad författningen uppräknar i övrigt, så är det »resekostnadsersättning, å stat uppförd häst- och båtlega, officerares lönetillägg för tjänstehästar samt furageersättning, anslag till skrivmaterialier, kontorshyra och andra expenser, traktamente för förrättning å annat ställe än tjänstemans eller i förrättningen deltagande persons vanliga boningsort, arvode eller traktamente

Ang. skattefrihet beträffande riksdagsmannaarvoden m. m.
(Forts.)

Ang. skattefri-
het beträffan-
de riksdags-
mannaarvoden
m. m.
(Forts.)

för kommendering utom station, fältavlönning under krigstid» samt vad jag föreslagit skola utgå. Med undantag av fältavlönning under krigstid, vilken aldrig varit beskattad, eftersom vi ej varit i krig sedan den tiden, innebära alla övriga uppräknade slag av ersättning, så vitt jag förstår, ingenting annat än ersättning för de faktiska utbetalningar, som en person tvingas att göra på grund av sin tjänst. Det är visserligen sant, att man lär kunna skriva reseräkningar så, att det kan bli vinst, men detta har beivrats, ty det har icke avsetts med lagen om sådan ersättning, utan ersättningen skall väl motsvara verkliga utlägg. Att sådana icke skola beskattas, anser jag ju alldeles uppenbart.

Då jag hittills endast talat om riksdagsmannaarvodena, har skälet varit det, att detta arvode är det enda, som är fast bestämt och fastslaget i grundlagen och som sålunda icke kan ändras, till och med om den i andra kammaren väckta motionen skulle bifallas, förrän om 4 år. Efter vad jag har hört sägas, lär redan inom konstitutionsutskottet med stor majoritet motionen vara avstyrkt. Jag anser ju visst icke, att arvodet är så högt, att det är nödvändigt att ändra det. Kommer detta arvode att stå lika länge som det gamla arvodet, 10 kronor, tror jag, att detta blir ett vackert vittnesbörd om den svenska riksdagens uppfattning, att riksdagsmannaupdraget är något mer än ett vanligt åtagande.

De övriga arvoden, som jag talat om, bestämmas ju jämförelsevis enkelt. Kungl. Maj:t förordnar om vad som skall vara kommittéarvode. Kyrkomötets arvoden utgå med samma belopp som riksdagsmannaarvodena, och alla övriga arvoden kunna ju utan svårighet av Kungl. Maj:t utmätas så, att de bliva lämpliga och tillräckliga, även om de bli belagda med skatt.

Vad utskottet däremot har förbisett i min motion är mitt framhållande av den skiljaktighet som inträtt, sedan progressiv beskattning införts här i landet. Då menar jag, att det bör vara riktigt, om man vill försöka träffa skatteförmågan, att man sammanlägger alla inkomster, då man genom en högre siffra kommer i en annan progression. Kungl. Maj:t och riksdagen ha hjälpts åt att skaffa oss synnerligen vetenskapligt lagda skattelagar, om jag får använda det uttrycket, där man tror sig skipa all möjlig rättvisa genom att bestämma ortsavdrag, differentierande på så små belopp som 50 kronor, och där man ålägges att tillägga till sin skattesumma barns inkomster, hur små beloppen än äro, för att komma till den rätta siffran. Jag tycker då, att det är ganska egendomligt, att riksdagen samtidigt lämnar utan beskattning de arvoden, jag nämnt. Jag kan på skattelagarnas egendomlighet anföra det drastiska exemplet, att arbetslöshetsunderstöden äro skattepliktiga enligt skattelagarna. Herrarna ha kanske läst i tidningarna, att Stockholms taxeringsnämnders ordförande sammanträtt och beslutit att icke taxera upp dessa understöd. Men jag kan meddela, att taxeringsnämndernas ordförande i min hemstad hava sammanträtt och enats om att författningarna voro sådana, att man omöjligt kan låta bli att beskatta dessa understöd, för den händelse de tillsammans med annan inkomst gå upp till ett beskattningsbart belopp, och jag är böjd att tro, att myndigheterna i Göteborg ha rätt.

Men detta är för övrigt icke stort egendomligare, än när jag hört en kamrat vitsorda, att han i sin hemort blir taxerad för riksdagsmannaarvodet, trots taxeringsförfattningarnas klara bestämmelse, att detta skall vara skattefritt.

Ang. skattefrihet beträffande riksdagsmannaarvoden m. m. (Forts.)

Riksdagen utövar svenska folkets självbeskattningsrätt och försöker att avpassa beskattningen efter rättvisa grunder. Jag tycker, att grannlagenheten borde fordra, att riksdagen är försiktig med att bereda undantag för riksdagsmännen själva eller låta undantagsbestämmelsen stå kvar för dem.

Med stöd av vad jag anfört yrkar jag bifall till min reservation, som finnes intagen i betänkandet.

Herr Nilsson, Gustaf: Herr talman, mina herrar! Då bevillningsutskottet ej kunnat gå med på motionärens yrkande, skall jag be att få anföra några av de motiv, som därvid varit avgörande. Till en början kan jag nämna, att det förhållande, som nu råder på detta område i beskattningsavseende, är det, att den riksdagsman, som är bosatt och mantalsskriven i huvudstaden, d. v. s. på den plats, där riksdagen har sin förläggning, är skyldig att skatta till stat och kommun för riksdagsarvodet. Däremot har sedan lång tid tillbaka arvode för riksdagsmannauppsat och likaså för kommitté- och statsrevisionsuppdrag varit skattefritt för person, bosatt å annan ort än där arbetet utövas. Denna grundsats är lika i många andra fall. Motionären har här läst upp, att vid kommandering utom tjänstgöringsorten erhålla exempelvis officerare vissa dagtraktamenten. Dessa dagtraktamenten äro avsedda att täcka deras utgifter för den tjänst, de ha utom förläggningensorten, och för den skull skattefria, på samma sätt som riksdagsmannaarvodet är skattefritt. I hela bevillningsförordningen återfinnes den bestämmelsen, att vad som anvisats för tjänstens upprätthållande i form av traktamenten för särskilda med tjänsten förenade utgifter, icke skall upptagas till beskattning. Exempelvis den som reser i riket som handelsresande och har ett traktamente av, låt oss säga, 35 kronor per dag, vilket icke är ovanligt, är icke skyldig att uppgiva detta. Endast i den mån traktamentet lämnar överskott, vilket han själv kommer att avgöra, är han skyldig att deklarerera för vad han icke levat upp. Nu har motionären fört denna fråga in på det området, att i stället för en beskattningsfråga det blivit en fråga om riksdagsmannaarvodenas storlek. Han har själv i sitt yttrande betonat, att därför att arvoden blivit ökade under senaste åren, måste därav följa enligt hans uppfattning, att de måste beskattas. Jag kan ej finna denna slutsats riktig. Ha arvoden ökat till en höjd, som han finner för stor, vore det riktigt att jämka ned dessa till en mot prisläget och förhållandena svarande nivå. Genom att införa beskattning av dessa arvoden åstadkommer man ju, att det blir en mycket olika form för beskattningen. Exempelvis får en person, som bor i ett samhälle på landsbygden, där kommunalskatten är dubbelt så stor som i andra kommuner, betala dubbelt så hög kommunalskatt som den som bor på en billigare beskattningensort. Jag vill erinra, hurusom bevillningskronorna växla från 2,50

Ang. skattefri- inom vissa socknar, där det är billigast, till 10 à 12 kronor, och även i
het beträffan- det avseendet kommer olikformighet att uppstå.
de riksdags-

mannaarvoden Men det avgörande för utskottet har varit det rent formella i denna
m. m. sak; så länge exempelvis en officer och handelsresande m. fl. äro fria
(Forts.) från att betala skatt för de penningar de få i form av traktamente för
sitt uppdrags fullgörande, så kan det icke efter vår mening anses rimligt
att riksdagsmannaarvode och kommittéarvoden för dem, som bo utom
huvudstaden, skola beskattas.

Rent sakligt sett kan det ju också göras invändningar emot ett så-
dant betraktelsesätt, som motionären gör sig till tolk för, ty det kan ju
dock icke bestridas, att för en person, som är bosatt långväga från huvud-
staden och som både måste underhålla sin familj, som bor på hemorten,
och bekosta ett hushåll för sig själv, därför att han uppehåller sig på sam-
manträdesorten, ett kommittéarvode på 18 kronor per dag, såsom det
för närvarande är, icke kan anses vara av den höjd och beskaffenhet,
att en särskild beskattning därför bör genomföras.

När således bevillningsutskottet icke kunnat följa motionären i
hans yrkande här, så är det på dessa grunder, och särskilt vill jag införa
kammaren betona, att man icke skall sammanblanda denna skattefrihet
med vad motionären särskilt gjort gällande, nämligen arvodenas storlek.
Ty arvodenas storlek kan ju växla och har ju växlat under de sista
åren och klart är, att det även på den punkten — om tiderna bliva annor-
lunda än de hittills varit — när en gång grundlagen så tillåter, även här
kommer att vidtagas ändring i arvodenas storlek.

Jag hemställer därför, herr talman, om bifall till utskottets förslag.

Herr C l a s o n: Jag ber kammaren om ursäkt för att jag besvärar
kammaren ännu en gång i dag, men förhållandet är ju det, att jag under
de senare åren i min egenskap av medlem av konstitutionsutskottet icke
obetydligt har varit nödsakad att behandla frågor, som stå i sammanhang
med riksdagsmannaarvodet, och det gör, att jag ansett mig här böra säga
några ord.

Jag har kommit till samma slutresultat som motionären, men i viss
mån kanske på något andra premisser. Jag instämmer alldeles i vad
bevillningsutskottet här sagt, då bevillningsutskottet betonar, »att för-
fattningarna principiellt medgiva frihet från skatt för ersättningar, som
anvisats av staten och utgå för bestridande av med erhållna tjänster eller
uppdrag förenade särskilda kostnader». Det är alldeles riktigt, såvitt
jag förstår, och det förefaller mig, som om det också är riktigt, att den
principen fortfarande bör upprätthållas.

Men nu är förhållandet det, att alldeles tvärtemot vad utskottet
i en senare punkt anser, riksdagsarvodena *numera* icke äro beräknade att
vara bara ersättning för havda kostnader, vilket de enligt den nyssnämnda
principiella grunden skulle vara för att vara skattefria. Jag lämnar här-
vid alldeles därefter, om de voro det, när de 1866 fastställdes; jag tror
emellertid man skulle kunna säga, att om man toge kännedom om för-
hållandena exempelvis på 1880- och 1890-talen, så verkade arvodet då

icke enbart som en ersättning för havda kostnader utan var i ganska avsevärd grad en arbetsersättning eller något, som i varje fall lämnade åtskilligt över till arbetsersättning. Men vad som är säkert är, att då riksdagen under de senare åren behandlat denna fråga, har riksdagen uttryckligen sagt ifrån, att arvodet icke bara skall betraktas som ersättning för havda kostnader utan också betraktas som något annat, såsom ett arvode, vari också numera ingår en ersättning för mistad arbetsförtjänst på den ort, där man eljest hade sitt arbete. Detta är uttryckligen uttalat i det konstitutionsutskottsutlåtande år 1917, då konstitutionsutskottet vidtog den första arvodeshöjningen. Det står där: »Arvodets storlek måste numera beräknas med hänsyn jämväl till sådana ledamöter av riksdagen, som under riksdagstiden gå miste om hela sin arbetsförtjänst eller väsentlig del därav. Arvodets uppgift blir i dessa fall att ej allenast täcka de direkta omkostnaderna för vistelsen i Stockholm utan *därjämte bereda nödortftig ersättning för förlorad arbetsförtjänst.*» Således: konstitutionsutskottet, vars majoritet följdes av riksdagen, har därmed uttryckligen uppdelat det nuvarande riksdagsarvodet i två delar, den ena utgörande ersättning för havda kostnader, den andra utgörande ersättning för mistad arbetsförtjänst, och såvitt jag vet, är allting, som går in på arbetsförtjänstens område, skatteobjekt och enligt nuvarande skatteförordningar underkastat skattskyldighet.

Ang. skattefrihet beträffande riksdagsmannaarvoden m. m.
(Forts.)

Det är ungefär detsamma som det exempel, som den föregående ärade talaren tog, när han sade, att en handelsresande är ute och reser och har ett visst traktamente. Men om i detta ingår även en ersättning för hans arbete och icke bara för hans kostnader, så är denna andel av hans inkomst taxerbar enligt skatteförordningarna och bör deklarerars för skatt. På samma sätt förhåller det sig, om jag eller annan enskild person beger sig till en annan ort för att där utföra ett enskilt uppdrag och jag för detta får ett arvode av den höjd att det icke blott täcker mina omkostnader, för att jag vistas på denna andra ort, utan också lämnar mig åtskilligt, mer eller mindre, övrigt såsom arbetsförtjänst, såsom ersättning, om man så vill, för den arbetsförtjänst jag annars hade förvärvat, om jag hade varit kvar i hemorten. Detta överskott är, såvitt jag förstår, enligt nuvarande skatteförordningar beskattningsbart; jag är skyldig att deklarerar det och att bliva beskattad för det.

Det förefaller mig, som om utskottet i sitt resonemang alldeles förbisett denna arvodets nuvarande karaktär av ej blott ersättning för havda kostnader utan ock av ersättning för mistad arbetsförtjänst.

Därför följer emellertid icke, enligt min uppfattning — och däri skiljer jag mig från motionären — att arvodet helt och hållet skulle vara beskattningsbart. Det synes mig, att arvodet under sådana förhållanden bör betraktas precis på samma sätt som traktamentena i det av herr Nilsson tagna exemplet. Vad som är ersättning för havda kostnader är icke beskattningsbart, medan däremot ersättning för mistad arbetsförtjänst eller vad arvodet i övrigt ger är beskattningsbart. Detta följer enligt min tanke enligt den allmänna lydelsen av § 9 i bevillningsförordningen, i vilken det ju stadgas, att avdrag får ske för »alla utgifter

Ang. skattefri-
het beträffan-
de riksdags-
mannaarvoden
m. m.
(Forts.)

för inkomstens förvärvande eller bibehållande». Med andra ord: alla utgifter, som uppdraget ådrager mig och som äro nödvändiga för att jag över huvud taget må kunna vistas på arvodesorten och uppbära arvodet — alla de utgifterna skola avdragas, men beskattningsbart blir vad som finnes därutöver, d. v. s. vad som är själva förtjänsten. Men dit hör naturligtvis vad som tages i anspråk för att ersätta på annan ort mistad arbetsförtjänst och eventuellt skickas hem för att underhålla hemmarvarande anhöriga, för vilka försörjningsplikt finnes, o. s. v. Det förefaller mig, att detta vore ett riktigt sätt att se denna fråga, och att, om man vill komma till en lösning av frågan, man kan hava anledning att betänka, huruvida icke detta är den väg, som man omsider bör slå in på för att ställa denna sak i paritet med vad som i övrigt gäller i dylika fall.

Jag förbiser icke, att man kommer att invända, att det kommer att medföra en diskretionär prövning för den enskilde beträffande vad som är kostnader och icke kostnader för uppdraget. Men dylikt gäller ju i alla möjliga andra fall, och dock överlämnar man åt den enskilde i alla andra fall att avgöra detta i sin deklaration. Jag förstår icke, varför man skulle misstänka, att riksdagsmannen i detta fall icke skulle vara lika samvetsgrann som andra.

Vad slutligen beträffar det herr Nilsson anförde, att en beskattning av arvodet skulle leda därhän att, på grund av kommunalskattens olika läge på olika orter, den ene skulle för sitt överskott få skatta mera än den andre, så är det en sak, som i fråga om andra inkomster gäller oss allesamman. Skatten beror på var man bor. Har jag en viss penninglön och bor i en hårt beskattad kommun, så får jag betala mera i skatt än en kollega, som med precis samma lön bor i en lägre beskattad kommun; detta kan således icke vara någon hållbar invändning emot principen om riksdagsarvodets beskattning, om denna är riktig.

Vad sedan angår kostnaderna för kommitté- och sakkunnigeuppdrag, synes den av mig framburna tanken mycket väl kunna tillämpas även på dessa. Den drabbas icke heller av de invändningar, som jag hört göras emot herr Bomans förslag, ty jag har fattat förslaget på annat sätt än herr Boman. Det är alldeles klart, att för en person från landsorten, som sitter i en kommitté här och får 18 kronor per dag, det är ganska sannolikt, att dessa 18 kronor mycket väl gå åt för havda kostnader — det blir nog icke något övrigt; och arvodet är då bara ersättning för havda kostnader. Men skulle han dessutom hava ett riksdagsarvode och kanske flera kommittéarvoden, så är det tämligen självklart, att de belopp, som han då uppbär, verkligen icke enbart komma att bliva ersättning för havda kostnader, utan att det blir över en större eller mindre direkt arbetsförtjänst, och denna synes mig principiellt vara lika beskattningsbar som all annan arbetsförtjänst.

Från dessa förutsättningar kan jag icke annat än yrka bifall till herr Bomans reservation.

Herr L e a n d e r: Herr andre vice talman! Med anledning av att jag avgivit en blank reservation vid betänkandet, anser jag mig böra

tillkännagiva, att jag endast delvis kunnat följa den ärade motionären i hans yrkande, men icke helt. Beträffande så kallade fasta arvoden, som ju emellanåt bestämmas för ledamöter av kommittéer eller kommissioner, finner jag det rätt och tillbörligt, att sådana bliva beskattade. Dessa arvoden utgå ju med en fix summa per månad, oavsett om ledamoten arbetar hela tiden i kommittén eller icke. De utgöra då en bestämd inkomst, som han följaktligen kan räkna med.

Eng. skattefrihet beträffande riksdagsmannarvoden m. m.
(Forts.)

Om man tänker sig till exempel en person, som sitter i en kommitté på annan ort än där han är skriven och att han därför uppbär ett arvode av 1,000 kronor per månad, såsom fallet är emellanåt, så måste det väl ändå förefalla rätt så orimligt, att icke han skall behöva erlægga skatt därför. Han åtnjuter genom denna skattefrihet en fördel, som icke kommer andra dödliga till del, och han har därigenom ett plus i sina inkomster, ett ganska betydande plus. Men längre än till beskattning av dessa fasta arvoden anser jag mig icke kunna följa motionären, åtminstone icke för närvarande.

I fråga om de vanliga arvodena har utskottet anfört skäl, varför icke dessa böra beskattas, och likaså har nu herr Gustaf Nilsson gjort, som ju här i dag försvarat utskottets utlåtande. Tänker man på riksdagsarvodet, skulle ju en beskattning av detta rent av kunna utgöra ett hinder för att ändra det, ifall tidsförhållandena bliva sådana, att en sänkning är av behovet påkallad och rättvis. Vad sedan de vanliga kommittéarvodena beträffar, så veta vi, och det har upplysts därom i dag, att de kunna höjas och sänkas av Kungl. Maj:t, allt eftersom förhållandena det kräva. De utgå för närvarande med 18 kronor per dag. Om en person skall lämna sin ordinarie anställning, sitt ordinarie arbete och resa upp hit till Stockholm för att arbeta i en kommitté en 8—14 dagar, lär han icke få så synnerligen mycket över av detta sitt arvode, utan hela vinsten blir, att han kommer ur arbetstagen, så att det dröjer några dagar, när han kommer hem igen, innan han kan börja på med sitt vanliga arbete.

Det är visserligen sant, att det finns en del, i synnerhet riksdagsmän, som äro synnerligen rikt begåvade med kommittéuppdrag, personer som alltså arbeta i flera än en kommitté samtidigt och på grund därav få uppbära arvoden från flera kommittéer. Där skulle det vara rätt att beskatta. Men enligt vad tidningarna, som tyckas hava mycket noga reda på dessa utvalda, nyligen upplyst om, är det icke så synnerligen många, jag tror, att det bara är en 5, 6 stycken, som hava en fyra, fem, sex kommittéuppdrag. De, som nu icke i samma grad få åtnjuta kommittéväsandets sötma, få försöka att vara nöjda med sin lott och vara på sin vakt, så att ej avundsjukan griper dem. För övrigt är det kanske ej så avundsvärt, särskilt i denna tid, att vara så där bekajad med kommittéuppdrag, ty den person, som har många kommittéuppdrag, han blir alltid en skott-tavla för en hel mängd folk, som tycker, att icke det där är bra. Och på grund härav menar jag, att det ej alls är så synnerligen avundsvärt. Det kan vara nog att vara bara en enkel riksdagsman, ty bara en sådan kan ju utsättas för rätt mycket kritik. Kommer så därtill, att han är bekajad med för många kommittéuppdrag, så blir det än värre. Alltnog: om mo-

Ang. skattefri-
het beträffan-
de riksdags-
mannaarvoden
m. m.
(Forts.)

tionären velat inskränka sig till att föreslå en skrivelse, så hade man ju kunnat gå med på det, men såsom hans yrkande nu ligger och efter vad han här har yttrat, kan man ej gärna biträda hans yrkande. Ett yrkande i överensstämmelse med vad jag här i korthet yttrat skulle visserligen ligga inom motionens ram, men jag har ej ansett det mödan lönt att inom utskottet framställa ett sådant yrkande och har naturligtvis ej heller här något yrkande att göra, utan jag har endast velat meddela min syn på denna fråga, som av allt att döma nog kommer igen till ett annat år, emedan nog icke allt är bra, som det är.

Herr Nilson, Karl August: Herr talman! Frågan har ju redan fallit genom andra kammarens beslut, så att det är måhända ej mycket att vidare tala om. Jag begärde dock ordet för att peka på ett par saker, närmast med anledning av herr Clasons anförande.

Det är väl ändå ej rimligt att såsom herr Clason yrka bifall till herr Bomans förslag, när man vill dela upp riksdagsarvodet och andra sådana arvoden i rena arvoden och arbetsförtjänst. Det är ju ej möjligt att lämna åt de olika taxeringsnämnderna att på de olika platserna åstadkomma en sådan fördelning. Skall en sådan fördelning av arvodet bestämmas, så måste det naturligtvis ske på helt andra vägar och på förut fastställda grunder. Därför synes det mig vara fullständigt omöjligt att gå fram på den av herr Clason förordade vägen. Herr Boman har ju varit inne på samma tanke och ansåg, att en del av riksdagsmannaarvodet skulle beräknas som arbetsförtjänst. Jag hemställer här till herr Boman liksom till herr Clason och kammaren, om det kan vara rimligt att så göra. Vi tala här om, att riksdagsarvodet utgår med 32 kronor per dag; men om vi undersöka saken endast för förra årets riksdag, så var riksdagen då samlad i 164 dagar. Det gör ju ej mer än 27 kronor per dag i arvode. För det första skall man då ha reda på, hur mycket varje riksdagsman har fått per dag. Sedan skall detta delas upp för att man skall få reda på, vad som är levnadskostnad och vad som därutöver är arbetsförtjänst; men motionären, såväl som vi alla, vet, att för den ene går det åt mer och för den andre går det åt mindre. Vem skall bestämma hur mycket det får gå åt? Jag hemställer, om herr Boman fått något över av sina 27 kronor? Jag skulle knappast tro det, utan de ha alldeles säkert gått åt. Och det är nog så, som herr Clason refererade på slutet, att arvodet kanske kan vara till någon del avsett till en nödortftig ersättning. Ja, den ersättningen blir verkligen nödortftig, om man tar hänsyn till de personer, som ha sina familjer i hemorten. Låt oss tänka på riksdagsmän i arbetares ställning, som skola leva här och försörja sina familjer där hemma på dessa 27 kronor om dagen. Jag tror ej, att det blir mycket över på den nödortften, den blir verkligen ganska mager.

Frågan har också en annan sida. Man har dragit i härnad mot riksdagsarvodena på flera vägar, dels genom denna motion och dels genom en motion i andra kammaren. För min del ser jag saken så, att jag tror det skadar parlamentet, att vi på detta sätt oupphörligen bråka om sådana saker, som ändå icke kunna på detta sätt leda till något resultat

utan bara föra med sig en onyttig debatt, som river upp sinnena. Det är säkert ej värdigt riksdagen, att dess ledamöter skola undervärderas i fråga om avlöning eller på något alldeles särskilt sätt hållas efter. Jag vill visst ej, att de skola avlönas med arvoden, vare sig för riksdagsuppdrag eller kommittéuppdrag, utöver det rimliga och riktiga, men det skall regleras på andra vägar än vad här har föreslagits. Jag tror därför, att det ej finnes någon möjlighet att, hur man än ser saken, följa herr Boman i hans motion, och lika litet kan jag finna, att herr Leanders framställning av saken är riktig, då han säger, att de fasta arvodena skola beskattas. Det är ej på den vägen de fasta arvodena skola regleras, utan de måste regleras på en annan väg, så nämligen, att de fasta arvodena av Kungl. Maj:t tilltagas i rimlig proportion och ej lämnas så stora, som man vid vissa tillfällen har gjort. Jag instämmer med herr Leander däri, att det har lämnats alldeles för stora fasta arvoden, men de måste regleras på helt andra vägar och ej på det sätt motionären här föreslår. Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang. skattefrihet beträffande riksdagsmannaarvoden m. m.
(Forts.)

Herr **W o h l i n**: Då jag vid detta betänkande har avgivit en blank reservation ber jag, enär jag till följd av förkylning är hes som en korp, få inskränka mig till att säga, att jag inom utskottet haft samma syn på frågan som konstitutionsutskottets ärade ordförande och sålunda helst skulle hava sett, att motionen framkommit i något annan form än den gjort. Då den emellertid nu föreligger i den form, som motionären givit densamma, får jag bortse från de invändningar, som kunna göras och som jag tillmåter sekundär betydelse, och vill jag ansluta mig till motionen, till vilken jag yrkar bifall.

Herr **N i l s s o n**, **G u s t a f**: Jag vill, innan beslut fattas i frågan, mot herr Clason säga det, att som förut är nämnt det är en ytterst vanskelig sak för taxeringsnämnd och deklaranten själv, då det gäller att avgiva deklARATION, att avgöra huru mycket av hans riksdagsarvode som återstår. Jag vill erinra om, att det i denna kammare finnes åtskilliga ledamöter, som anse sig behöva en bostad av den beskaffenhet, att hela riksdagsmannaarvodelt går åt till bostaden. Och skall även här den grundsatsen tillämpas som tillämpas på handelsresande, att man skall skatta för det, som blir öfver, så skulle det innebära, att en riksdagsman, som genom sparsamhet och omtanke och genom mindre bekvämlighet får öfver ett tusen kronor av riksdagsmannaarvodelt, han skulle få skatta härför, medan den, som anser sig böra uppehålla sig på ett sådant sätt, att hela arvodelt går åt, ej skulle behöva skatta något, utan han skulle bli skattefri. Jag menar, att även den saken ej är så enkel, som herr Clason ser den.

Herr **C l a s o n**: Jag ber att mot den siste ärade talaren endast få säga, att den svårighet för en deklarant, som här skulle uppstå, föreligger i många, många fall — ja, jag tror i de allra flesta fall — för personer, som deklarerar, när de skola skilja på sin inkomst av ett uppdrag och de därmed förenade utgifterna.

Ang. skattefri-
het beträffan-
de riksdags-
mannaarvoden
m. m.
(Forts.)

Vad angår talarens anmärkning, att ej det skulle vara beskattningsbart, som man använder för hemmavarande familjs underhåll, så förstår jag den ej. Jag kanske missuppfattade talaren, men det är ju självklart, att vare sig man arbetar på den ena eller andra orten, så är inkomsten beskattningsbar, när man använder den för sagda syfte.

Herr Wigforss: Jag skall be att bara med ett par ord få förklara, varför jag anser mig tvungen att rösta mot herr Bomans motion. Det är helt enkelt därför, att — jag ber att få fästa kammarens uppmärksamhet därpå — ett bifall till motionen endast skulle vara en gest, ej bara därför, att andra kammaren avslagit motionen, utan därför, att herr Bomans motion är av det slaget, att om den av riksdagen nu bifölles så skulle det visa sig, att herr Boman mycket snart själv skulle få komma igen med en ny motion, som innehölle sådana bestämmelser, att förändringen verkliga skulle kunna bli effektiv. Ty även om riksdagen nu bifölle motionen, så innebure det bara, att vi ur denna uppräknig av exempel på särskilda arvoden ströke riksdagsmannaarvodena och möjligen kommittéarvodena, men det överlämnades tydligen åt taxeringsmyndigheterna att avgöra, huruvida hela eller en del av riksdagsarvodet fortfarande ej borde räknas till sådana där arvoden för merkostnad. Det skulle sålunda kunna inträffa och bör utan tvivel inträffa, att på många håll ingen del av riksdagsarvodet komme att bliva beskattat. Sålunda redan därför, att herr Bomans motion ej skulle medföra det resultat, vilket han själv avser, anser jag, att kammaren ej gärna kan giva sitt bifall till densamma.

Herr Boman: Mot den siste talaren skall jag endast be att få säga, att hur taxeringsmyndigheterna på de olika orterna komme att förfara, är ju svårt att förutsäga. Jag har redan påvisat, hur de kunna handla rent diametralt motsatt. Men jag har icke avsett, att konsekvensen skulle bli den, han sade. Jag kan gärna i fortsättningen nämna, att hade jag inom bevillningsutskottet fått mera förståelse för min motion, så hade jag antagligen jämkat den därhän, att riksdagsarvodet för ledamot, som ej vore bosatt i Stockholm, skulle beskattas för lika stort belopp som arvodet utgör för den, som bor i Stockholm, och då hade bestämmelsen varit klar; men svårigheten för mig låg däri, att i samma bestämmelse i skatteförordningarna stodo uppräknade åtskilliga andra arvoden, som man ej kunde medtaga. Jag har emellertid ingen anledning att frågå mitt yrkande med anledning av den siste talarens yttrande.

Överläggningen förklarades härmed slutad, varefter jämlikt de yrkanden, som därunder framkommit, gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i det föreliggande betänkandet hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 4, i anledning av väckt motion om ändrade bestämmelser rörande tiden för Kalmar läns norra landstings lagtima möte.

Ang. tiden för Kalmar läns norra landstings lagtima möte.

I en inom första kammaren väckt motion, nr 79, hade herr *Andersson, Erik*, hemställt, att riksdagen ville besluta, att paragraf 17 i kungl. förordningen om landsting skulle få följande ändrade lydelse:]

»Till lagtima möte sammanträder utan särskild kallelse landstinget i länets residensstad varje år den första måndagen i september månad med undantag av Kalmar läns norra landsting, som sammanträder i Västerвик andra måndagen i september; dock må . . . »

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på återopade grunder hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr *Rune*: Som herrarne finna av detta utlåtande, så gäller det här frågan, huruvida Kalmar läns norra landsting skulle få sammanträda andra måndagen i september i stället för första måndagen. Det är ju så, att det finnes två landsting i Kalmar län, och dessa landsting ha under många år sammanträtt på samma dag, men sedan kom man underfund med, att det var mycket lämpligare, att man hade landstingen på olika dagar. Därför har man från och med år 1910 ändrat detta så, att landstingen haft olika sammanträdesdagar. Nu säger utskottet här, att i protokollet, då denna ändring beslöts, intet säges därom, att motivet skulle vara det, som motionären anförde. Jag har varit ledamot av Kalmar läns norra landsting både när förändringen skedde och långt dessförinnan, och jag kan vitsorda att motivet verkligen var det, som motionären anförde. Men som herrarna veta, så skrivs ju landstingsprotokollen ganska knapphändigt i fråga om motiveringarna, och det är väl detta, som gör, att det verkliga motivet ej kommit in i protokollet. — Nu ville jag emellertid ej egentligen rikta någon anmärkning eller något klander mot det resonemang, som utskottet här för. Det säger, att det anser, att innan man vidtog den i motionen föreslagna ändringen, så borde det krävas, att ett mera allmänt uttryck av behovet komme till synes än det i motionen givna. Jag skall för min del be att å Kalmar läns norra landstings vägnar få taga fasta på detta uttalande från utskottet, och det är ju möjligt, att utskottet nästa år från landstinget får en enhällig framställning därom. Då kan åtminstone denna motivering ej användas för ett avslag. Jag har framförallt velat taga fasta på detta uttryck i motiveringen och har, så som frågan nu föreligger, herr talman, intet yrkande att framställa.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i nu ifrågasvarande utlåtande hemställt.

Herr *Hallin* avlämnade en av honom m. fl. undertecknad motion, nr 105, angående eventuellt ändrade tidsbestämmelser m. m. för statsrevisionen.

Motionen blev på begäran bordlagd.

Efter föredragning av de denna dag avlämnade kungl. propositionerna hänvisades dessa, nr 61 till statsutskottet och nr 66 till bankoutskottet.

Ledighet beviljades herr *Löfgren*, räknat från och med den 20 i denna månad, till den 6 nästinstundande mars för utförande av offentligt uppdrag å utrikes ort.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarrens sammanträde avslutades kl. 3.37 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

Måndagen den 20 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 8 e. m.; och dess förhandlingar leddes av herr förste vice talmannen.

Upplästes och lades till handlingarna följande till kammaren inkomna protokoll:

År 1922 den 18 februari sammanträdde kamrarnas valmän för att utse riksdagens justitieombudsman; och befunnos efter valförrättningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

herr revisionssekreteraren Berndt Nils Robert Lilienberg — 41 röster; i följd varav herr revisionssekreteraren Berndt Nils Robert Lilienberg blivit till riksdagens justitieombudsman utsedd.

Arvid Lindman.

Jacob Larsson.

Bernh. Eriksson.

Jöns Pålsson.

År 1922 den 18 februari sammanträdde kamrarnas valmän för att utse den man, som skall efterträda riksdagens justitieombudsman, ifall denne, innan nästa lagtima riksdag anställt nytt val av justitieombudsman, skulle med döden avgå, samt utöva ämbetet under den tid, justitieombudsmannen kan vara av svår sjukdom eller annat laga förfall därifrån hindrad; och befunnos efter valförrättningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

herr hovrättsrådet Carl Anders Rudolf Eklund — 41 röster; i följd varav herr hovrättsrådet Carl Anders Rudolf Eklund blivit utsedd till justitieombudsmannens efterträdare.

Arvid Lindman.

Jacob Larsson.

Bernh. Eriksson.

Jöns Pålsson.

År 1922 den 18 februari sammanträdde kamrarnas valmän för att utse riksdagens militieombudsman; och befunnos efter valförrättningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

herr revisionssekreteraren Gustaf Ferdinand Lindstedt — 42 röster; i följd varav herr revisionssekreteraren Gustaf Ferdinand Lindstedt blivit till riksdagens militieombudsman utsedd.

Arvid Lindman.

Jacob Larsson.

Bernh. Eriksson.

Jöns Pålsson.

År 1922 den 18 februari sammanträdde kamrarnas valmän för att utse den man, som skall efterträda riksdagens militieombudsman, ifall denne, innan nästa lagtima riksdag anställt nytt val av militieombudsman, skulle med döden avgå, samt utöva ämbetet under den tid, militieombudsmannen kan vara av svår sjukdom eller annat laga förfall därifrån hindrad; och befunnos efter valförrättningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

herr hovrättsrådet John Arthur Samuelson — 42 röster; i följd varav herr hovrättsrådet John Arthur Samuelson blivit utsedd till militieombudsmannens efterträdare.

Arvid Lindman.

Jacob Larsson.

Bernh. Eriksson.

Jöns Pålsson.

På framställning av herr förste vice talmannen beslöts att riksdagens kanslideputerade skulle genom utdrag av protokollet underrättas om dessa val samt anmodas låta uppsätta och till kamrarna ingiva förslag dels till förordnanden för de valda, dels till skrivelser till Konungen med anmälan om de verkställda valen, dels ock till de paragrafer därom, som borde införas i riksdagsbeslutet.

Föredros och hänvisades till konstitutionsutskottet den av herr *Hallin* m. fl. väckta motionen, nr 105, angående eventuellt ändrade tidsbestämmelser m. m. för statsrevisionen.

Föredros, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtanden nr 6 A och B, bevillningsutskottets betänkande nr 5 och bankoutskottets utlåtande nr 9.

Herr *Lindhagen* väckte en motion, nr 106, angående det nuvarande tvåkammarsystemets avlösning av en mera ändamålsenlig folkrepresentation.

Motionen hänvisades till konstitutionsutskottet.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 8,07 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.
